

Mimo koledarja

Vsak dan lahko je praznik,
če si ga narediš.

Ni zasluga koledarja,
za kar od dneva dobiš.

Koledar ne odloča
kdaj vesel naj bo kdo,
od dobljenega je odvisno,
kdaj si srečen lahko.

Vrednota praznika ni to
da lahko dlje boš pospel,
počutje je odvisno od tega,
kar duši boš dal.

Stojan Vid Jaksetič

POSEBNA PRILOGA

60 let ustanovitve
Društva upokojencev
Ilirska Bistrica

Domoznanski oddelek

tp 07

JESENSKI LISTI

2011

070.48-057.75(497.12 Ilirska Bistrica)

2001856,18

COBISS ©

KNJIŽNICA MOKSE SRPSKA
ILIRSKA BISTRICA

*Predstavniki Društva upokojencev
Ilirska Bistrica na športnih igrah
upokojencev Primorske 2011
Foto: Foto atelje Postojna*

Beseda uredništva

Letošnjo številko Jesenskih listov posvečamo šestdeseti obletnici delovanja našega Društva upokojencev. Nekaj prispevkov je namenjeno ravno spominom na prehojeno pot društva, ki je vseskozi zelo dobro delovalo. Uredilo si je svoje prostore s pisarnami, sejno dvorano, okrepčevalnico z lepim dvoriščem in balinišči, kjer se zbirajo upokojenci na raznih sestankih, družabnih in razvedrilnih srečanjih.

Seveda pa ostajajo v naši reviji stalne rubrike in prostor za vse, ki sukajo pero in svoja dela (pesmi, proza) radi objavijo.

Naj bo še dolgo tako!

Društvo upokojencev Ilirska Bistrica vošči vsem bralcem srečno in uspešno novo leto 2012 pa čeprav bomo imeli težave z obljubljenimi regresijami.

Uredništvo

Obrambna linija v snežniških gozdovih

Pogorje Milanja, pogled iz kamnoloma Škrilje

Ko me je urednik Jesenskih listov zadolžil, da naj nekaj napišem za tokratno številko glasila, pa 'magari' o kavernah na Milanji, mi je prišel na misel avtobiografski roman Kolobar, novogoriškega Bistričana, pisatelja Franeta Tomšiča, sicer zvestega sodelavca Jesenskih listov. Pisatelj v odlomku, ki ga navajam, piše o mladostnem 'špricanju' šole in izletu čez Gabrovec proti Milanji, kjer pa so Italijani že gradili kaverne, del načrtovanega Alpskega zidu (Alpino muro). Ta obrambni sistem na vzhodni italijanski meji naj bi zaustavil napad iz vzhoda, iz tedanje Kraljevine Jugoslavije.

Tako piše Tomšič:

»Alt!« Jim je udarilo v ušesa. Obstali so. Izza grmovja sta pritekla dva vojaka s puškama v rokah. Začudeno sta obstala pred gručo dečkov. »Ehi, ragazzi, cosa fate qui, non sapete che e zona proibita?« Ej fantje, kaj počenjate tukaj, ne veste, da ste na prepovedanem območju?

Umaknila sta puški. Potem sta si vojaka nekaj šepetala in eden je rekel: »Pred nama boste šli po stezi, in če bo kdo skrenil s poti, mu preluknjam hlače, capito?«

Seveda so razumeli. Sklonjenih glav so prišli do betonske utrdbe. Pred vhodom je stal oficir in kadil pipo ...

Tomšič nadaljuje zanimivo pripoved o ogledu kaverne in pogovoru z oficirjem. Vse skupaj pa se je srečno izteklo. Verjetno je to edini, zanesljivo pa prvi literarni opis tega čemur pravimo italijanske kaverne na Milanji, kraškemu pogorju na obrobju snežniških gozdov, kjer si drug za drugim podajajo roke utrjeni betonski bunkerji, oddaljeni drug od drugega nekaj sto metrov.

Danes od teh s travo prekritih zaklonišč za vod vojakov, ni ostalo ravno veliko. Komajda še kakšen dopušča ogled svoje notranjosti, saj jih je večino že močno načel zob časa.

Za razumevanje tedanjega časa in početja italijanskih vojaških oblasti po prihodu fašizma na oblast leta 1922, je treba seči pet let pred tem, ko je italijanska armada doživela oktobra 1917 na soškem bojišču pravo kalvarijo, ali kot temu rečejo Italijani svoj 'caporetto', poimenovano po Kobaridu, italijansko Caporetto.

Vhod v enega od bunkerjev na Milanji

Ta strahovit poraz, ko so dobesedno bežali pred združenimi nemško avstro-ogrskimi silami do Piave, jim je vcepil v kosti strah, nekakšen prastrah pred nevarnostjo z vzhoda. Ravno zato so že v sredini dvajsetih let prejšnjega stoletja začeli utrjevati obrambne položaje vzdolž rapalske meje: od Peči na severozahodu, do Snežnika in sv. Katarine nad Reko na jugovzhodu.

Ta obrambni sistem imenovan tudi Alpski zid, je potekal tudi v naših krajih, predvsem v obsežnih snežniških gozdovih in v predgorju.

Sistem je imel dve ali tri obrambne črte. Najgloblja je segala globoko v bližino mejne črte, druga pa v predgorju snežniških in javorniških gozdov, če se zadržimo v naših krajih. Del slednje so bile tudi kaverne na Milanju iz Tomšičeve pripovedi, ki so jih po nekaterih podatkih začeli graditi vsaj že leta 1927.

Obenem so Italijani zgradili cel sistem velikih vojašnic od Mučičev in Klane na hrvaški strani, preko Bistrice in Trnovega do Pivke in naprej do Postojne.

Po ustnem podatku pokojnega zidarja Antona Afriča, so prvi zgradbi bistriške vojašnice (danes je v njih gimnazija in glasbena šola), začeli graditi že 1925, ostale pa v naslednjih letih. Trnovske vojašnice pa so gradili v letih 1932-1934.

Za potrebe tako velikih gradbenih del so začeli graditi ceste v gozd, ki še danes predstavljajo osnovno cestno mrežo v snežniških gozdovih.

Tedaj so zgradili tudi cesto do Zabič in tudi cesto iz Črnih njiv na Milanje. Torej nekje tam, kjer so vojaki zajeli junake iz Tomšičeve pripovedi. Za potrebe gradnje so razširili železniško postajo v Trnovem in postavili razkladalno rampo, ki jo danes ni več.

Delavce so vozili ponoči z vlaki iz oddaljenejših delov Italije in jih na tak način tudi odpeljali domov, zaradi konspirativnosti. Domačini, ki so jih vojaške oblasti najele za prevoz materiala, pa so svoje vozove pripeljali do določene točke in potem so jih prevzeli vojaki ter jih odpeljali do gradbišča.

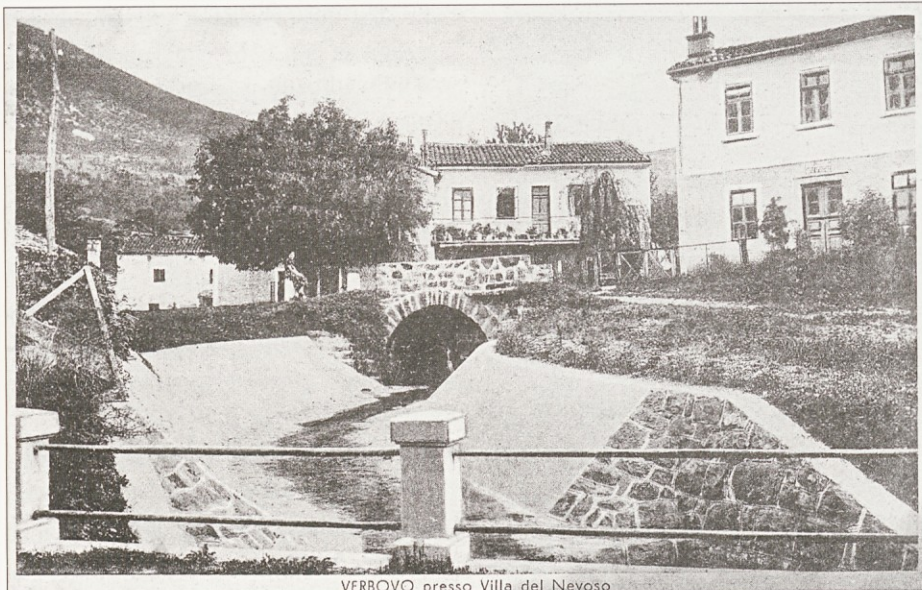
Ta priložnostni zapis o tuji vojaški dediščini na naših tleh je le bežen pregled dogajanja pred 85 leti. Potrebno je dodati, da je bil ta drag projekt povsem zgrešena naložba, kot se temu reče, saj niso italijanski vojaki iz utrd na Milanji v drugi svetovni vojni izstrelili tako rekoč niti naboja.

Po koncu vojne so se ljudje v pomanjkanju gradbenega materiala odpravili nad kaverne na samopostrežni način in odpeljali kar se je dalo. To početje je zaustavila tedanja JA, ki je odstranila železne kupole z manjšimi topovi na vrhu bunkerjev, nekatere med njimi pa tudi razminirala.

Prve dni maja leta 1945, v času silovite bitke med Nemci in enotami IV. armade, so položaje na Milanji posedli partizanski artilerijci, vendar tudi oni niso streljali z Milanja na Nemce.

Tomo Šajn

Sladoled v Vrbovem

VERBOVO presso Villa del Nevoso

Stara šola v Vrbovem, zgrajena leta 1884, podrtja leta 1935, ko so zgradili novo. Zadaj je sladoledarna in tudi rojstna hiša Vide Hrvatini.

Vida Hrvatini Gojkovič, doma iz Vrbovega, sedaj pa živi v Kopru, mi je povedala še eno zanimivo zgodbo iz življenja njene družine v Podgori. Zgodbe ji je največ pripovedovala starejša sestra Zora, nekaj pa jih je doživela tudi sama. Pravi, da je njena družina v svoji revščini po prvi svetovni vojni doživela toliko zanimivih situacij v boju za preživetje, da jih je vredno zapisati in tako ohraniti v spominu, ker govorijo o dogodkih in življenju tistega časa. Tokrat je na vrsti zgodba o izdelovanju sladoleda.

»Da, tudi izdelave sladoleda se je lotila moja družina. To je bilo takrat, ko se je preselila z jablanskega gradu v Vrbovo v Primoževo hišo za šolo, katere lastniki so se odselili v Ameriko. Mama je dobila v šoli delo kot hišnica, poleg tega je kuhala učiteljem, zato je pri naši mizi v kuhinji sedelo veliko učiteljev, najprej slovenskih – med temi Marija Pahor iz Trsta, Ivanka Urbančič iz Knežaka, Anica Valenčič iz Trnova ..., pozneje tudi italijanskih – spomnim se le učitelja Maria Allata, ker je bil v Vrbovem več časa in ga večkrat zasledim v spričevalih mojih sester. Vsi ti ljudje so s svojimi vsakdanjimi pogovori, razmišljanji in svetovanji pustili na moji družini globoko sled. Morda je vplivalo tudi na mojo odločitev o izbiri poklica – postala sem učiteljica.«

Moj oče, 80% vojni invalid, se je lotil marsičesa – izdeloval je razne lesene izdelke, svojim otrokom je izdeloval celo čevlje, za katere je naredil prej kopita, idr. Sestra Vera je delala na pošti, sestra Zora pa je pridno šivala in prala perilo učiteljem in italijanskim vojakom. V nekem obdobju je bilo v vasi veliko italijanskih vojakov, ki so potrebovali razne usluge. Ženske, predvsem dekleta, so to dobro izkoristile in si tako prislužile kakšno liro za nujne potrebe in predvsem za balo. Sestra Zora se je spominjala, da so bili vojaki nastanjeni na Gurah. Od tam so bili povezani z dolino z zasilno žičnico, po kateri so dobivali hrano in obleko, ki je prišla dol umazana, gor pa odšla čista. To je bilo verjetno v poletnem času, ko so imeli vojaške vaje.

S čiščenjem, kuhanjem, pranjem in šivanjem je družina prihranila dovolj denarja, da so se lahko lotili za tiste čase precej nenavadnega podviga – izdelovanja sladoleda. To pa ni bilo enostavno. Potrebno je bilo precej poguma, znanja in sodelovanja vseh članov družine.

Nekega dne se je naša mama z družinskimi prihranki odpravila v neznano. Odpeljala se je na velesejem v Milano. Denar je skrbno skrivala in vso noč, dokler je trajala

vožnja, ni zatisnila očesa od strahu in vznemirjenosti. Na velesejmu je nabavila vse potrebno za izdelavo sladoleda in voziček za njegovo razvažanje po okoliških vaseh. To pa ni bilo dovolj. Potrebno je bilo pripraviti ledenico, ker brez ledu ni sladoleda. Oče je poskrbel, da so za hišo skopali veliko jamo, v katero so nasuli precej listja, nad njo pa postavili leseno barako. Spomladi so pripeljali poln voz velikih kosov leda. Zložili so ga v ledenico in skrbno pokrili z listjem.

Tako je bilo vse pripravljeno za začetek izdelave sladoleda. V hiši je bila posebna soba, v kateri so delali vso noč, da je bil zjutraj sladoled pripravljen. Z njegovo prodajo ni bilo problema, ker je bilo pri italijanskih vojakih zanj veliko povpraševanje. Včasih sta sestri s pomočjo nekega fanta odpeljali sladoled celo v Zabiče, ker je bilo tam več vojakov, ki so takrat še živeli pod šotori (takrat so prihajali samo poleti na vojaške vaje). Tako je naš sladoled konkuriral s tistim od Fičota iz Bistrice. Izdelovali so v glavnem le vanilijev in čokoladni sladoled, v obliki kasat in kepic v kornetih. Sama se spominjam predvsem kornetov – ostalo nam jih je še nekaj za spomin tudi potem, ko so prenehali s to dejavnostjo.

Leta 1931 se je ponudila prilika za prevzem skrbništva planinskega doma na Sviščakih. Tako se je začelo za našo družino novo obdobje, zelo težko, a bolj obetajoče, saj je s prihranki oče lahko leta 1936 kupil v Vrbovem hišo s kmetijo in tako je naša družina končno dobila svoj dolgo želeni dom. Hrvatovi so končno postali kmetje. Z velikim veseljem in ljubeznijo do zemlje so se lotili kmetovanja. Danes žal ni nikogar več, ki bi to kmetijo obdeloval. Vsi, ki jim je ta zemlja veliko pomenila, so odšli brez povratka, nazadnje sestra Zora, ki je že v otroštvu začela delati in s svojim delom ogromno pripomogla k uresničitvi velike želje imeti svoj dom in kmetijo.

Vlasta Beltram

Obrazi našega mesta – Anton Gržina

Anton Gržina – Marinkotov, posestnik, sadjar, zadrufnik in še mnogokaj, se je rodil v družini, ki je štela kar petnajst otrok. Kot prvorojencu mu je bilo, po takratnem redu, določeno, da bo ob času prevzel vajeti gospodarja v svoje roke.

Oče Jakob in mati Jožefa Penko sta, kljub številni družini, skrbela, da si je sin Anton že zelo mlad pridobil potrebno znanje in izkušnje. Po končani osnovni šoli sta ga kot petnajstletnika poslala v Buje. V Istri je ostal dve leti pri družini Paolati. Tam je delal, se naučil italijanščine, kmetovanja, vinogradništva in si iz zaslufka pri sedemnajstih letih kupil motorno kolo. Z njim se je kmalu ponesrečil, se zaradi zlomljene rame zdravil v bolnišnici, motor obesil na klin in se poslovil od "motociklistične kariere".

Po vrnitvi domov je leta 1910 odšel v srednjo kmetijsko šolo na Grmu pri Novem mestu, ki jo je po dveh letih končal z odliko.

V kmetijstvu je bil po obeh šolanjih podkovan praktično in teoretično. Čakali pa so ga še podkovani vojaški čevlji, s katerimi je korakal celih šest let. V te čevlje je vstopil prostovoljno, ker je bil za prostovoljce vojaški rok krajši. Mars, neutrudni bog vojne pa je zanetil tudi prvo

svetovno vojno prav v času, ko je soldat Anton služil prostovoljni vojaški staž v nadi, da bo kmalu doma. Kot neprostovoljec je tako podaljšal svoj vojaški stan in ga prebil večinoma v Rusiji – na ukrajinski fronti do njenega konca leta 1918 in se srečno vrnil domov v Bistrc. Vrnil se je kot podporočnik in kot pravi poliglot. V šali je včasih dejal, da je bilo prvih dvanajst jezikov najtežjih.

Po vrnitvi domov se je začel v takratni, kmalu že Bisterzi ukvarjati s prodajo lesa, oglja in istrskega vina ter vodenjem posestva. Zgradil je hišo na "Marinkotovem klanu" in se poročil z Josipino Hreščak – Pepco Marinkotovo. Iz njenega zakona se je rodil sin Toni. Kakšno naključje – Anton starejši se je rodil kot prvorojenec med petnajstimi otroki, Anton mlajši pa prvorojenec edinec.

Anton Gržina je postal, povedano v takratnem jeziku, umni kmetovalec, sadjar, živinorejec, zadrufnik, saj je že leta 1913, takoj po končani kmetijski šoli, sodeloval pri organizaciji velike sadne razstave v Ilirski Bistrici.

Sredi leta je iz Švice uvozil šest krav pasme Bruna Alpina, ki so bile odporne proti mrazu in odlične mlekarice. Takrat je bil Gržina predsednik Mlekarske zadruge in si je zelo prizadeval, da bi se ta pasma razširila po naših krajih in tudi prepričal mnogo živinorejcev, da se je ta pasma začela širiti na našem območju. Nadaljno širitev in prevlado te pasme pa je preprečila druga svetovna vojna.

Mnogi imamo poleg svojega poklicnega dela še svoj hobi. Za Antona Gržino je bil tak hobi vrt nad hišo, kjer je raslo raznovrstno in najlepše sadno drevje, grmovnice in cvetje. Tam je bil, ob prostem času, od spomladi do jeseni njegov sadjarsko-cvetlični čas, s škarjami in drugim orodjem, ki ga tak vrt potrebuje.

Visoko nad vrtom in vojašnicami ter v Kovačevcu je imel v lasti nekaj goličave

in lotil se je pogozdovanja in goličave posadil z borom in smreko in s tem dajal vzgled tudi drugim.

Anton Gržina pa ni bil le posestnik, temveč tudi vnet zadrufnik. Zelo zgodaj se je vključil v zadrufno gibanje in bil med vodilnimi člani upravnih odborov Kmetijske zadruge, Mlekarske zadruge in od leta 1928 predsednik Pokrajinske zveze kmetijskih zadrug. Bil je pomemben gospodarstvenik, ki je segel ne le čez naše občinske meje, temveč tudi onkraj teh meja v širši slovenski prostor in celo čez to območje.

Tone Marinkotov je bil obdarjen z vrhunskim tenorskim glasom. Če bi ga življenjska pot vodila v pevske horizonte in bi kot prvi tenor stopil v operni svet in na njegove odre, bi se ta glas slišal do mej, ki jim danes ne moremo vedeti do kje bi segle. Najbrž zelo daleč. Pred drugo svetovno vojno je s svojo ženo Jožico in prijateljem Vincenzom Brigantijem in njegovgo ženo Fani Ježvo zahajal v reško opero. Briganti, ki je Gržino slišal peti ga je primerjal z vrhunskimi italijanskimi opernimi pevci kot so bili Beniamino Gigli, Tagliavini in drugimi in mu dopovedoval, da bi moral v Milano, ker je v Villa del Nevoso kot pevec izgubljen. Ne, ostal je v svoji Bistrici in med svojim delom. Njegov sin Toni Gržina se spominja, da je bilo očeta težko pripraviti do petja in le redkokdaj ga je slišal peti. Prav čudno se sliši, da tako imeniten glas ni maral peti. Kot da bi se bal, da bi ga petje res spravilo na glasbene odre kdo ve kam. Včasih pa je le s prijatelji zapel v Marinkotovi gostilni, ko so ob večerih igrali "marjaš". In leta 1942 ko je Anton Gržina praznoval petdeseti rojstni dan, so mu ti prijatelji zapeli Vasovalca, njegovo priljubljeno pesem. Tudi sam je zapel solistični vložek.

"In zapel jo je tako krasno, da mi njegov glas še danes zveni v ušesih. Italijanski vojaki, ki so bili takrat v gostilni so se iz gostilniških prostorov zgrnili okrog mojega očeta in poslušali zanje sicer tujo pesem, ki pa je bila zapeta s tako krasnim glasom,

da so mu na koncu tako gromko ploskali kot v kakšni operi. Nikoli ne bom pozabil kako sem bil ganjen,” se spominja sin Toni iz daljne Avstralije, kjer še vedno zveni očetov neslišni visoki C kot, da bi bil posnet na CD zgoščenki.

Po vojni je nekaj časa pel v prvem povojnem pevskem zboru v Ilirski Bistrici, nakar je bila njegova pevška “kariera” končana.

Vendar pa le ni povsem res, da ni nikoli zapel z odra. Da, tudi z odra je zapel, ne opernega, le bistriškega, a odmevalo je daleč čez meje, po reški provinci – Provincia di Fiume. V soboto, 3. julija 1926 je bistriška podružnica reškega planinskega društva v takratni dvorani ‘Italia’ organiziralo velik planinski ples. V bogatem kulturnem programu tega plesa je kot solist nastopil tudi Anton Gržina z arijo opere “Cavalleria rusticana”.

O tem plesu je pisala tudi revija “Liburnia”, glasilo reškega planinskega društva, ki med drugim piše, da moramo čestitati gospodu Gržini za njegov lep glas in za način s katerim je pel in interpretiral to arijo.

Člankar še omenja, da je Antonio Gržina prepeval romance, ki jih je pela tudi gospodična Antonietta Uichich (verjetno Ujčić). Ta pevski nastop je bil vrh njegovega javnega solističnega petja.

Anton Gržina je ostal zvest svojemu kmetijstvu in združništvu. Začela se je druga svetovna vojna, ki je imela drugačne načrte in žrtev teh načrtov je bil tudi on. Če je prvo svetovno vojno preživel na fronti, je del druge preživel v zaporu.

Neke novembrske noči leta 1944 so hišo obkolili nemški vojaki in začela se je hišna preiskava. Našli so knjigo Leva Trockega, ruskega revolucionarja. Gržina je bil aretiran in odpeljan v Trst v Koronejske zapore in ostal tam skoraj do konca vojne,

ko je bil z neko skupino zapornikov izpuščen tik pred njenim koncem.

Da bi bila mera tiste novembrske noči polna, so Nemci mobilizirali sina Tonija in ga komaj petnajstletnika predali v domobransko kasarno na Vidmu (Trnovo). Oče aretiran, sin mobiliziran!

Anton Gržina se je kmalu znova lotil svojega kmetijstva in združništva. Postal je predsednik Mlekarske zadruge, predsednik odbora za sadjarstvo v Ilirski Bistrici in predsednik okrajnega odbora za sadjarstvo v Postojni in Kopru in zelo ugleden član republiškega sadjarskega odbora.

Doma v Ilirski Bistrici je znova, tokrat skupaj s kmetijskim inšpektorjem Franjom Kafolom leta 1955 organiziral zelo veliko razstavo v prostorih poznejšega TOK-a. Intenzivno se je ukvarjal z uvajanjem novih sadnih sort in z modernizacijo sadjarstva v Brkinih in pri ureditvi prvega plantažnega sadovnjaka pri nas, v Komenščini pri Harijah.

Gržina je bil vseskozi kritičen do nove povojne gospodarske stvarnosti. Kot dobrega in skrbnega gospodarja so ga motile in tudi prizadele številne napake in zablode, posebno v kmetijstvu, ki ga je najbolj in dobro poznal. Z obžalovanjem je govoril, da s takšnim gospodarjenjem ne bomo nikoli dohiteli naših bolj razvitih sosedov. In res – nismo jih dohiteli kaj šele prehiteli.

Z zanimanjem sem poslušal te pogovore med njim in mojimi starši, saj je pogosto prihajal k nam na obiske. Dobro se spominjam njegovih skoraj anekdotičnih pripomb na dejstvo, da v Bistrici ni bilo nikjer javne ure. Takrat je bilo veliko ljudi brez žepnih ur. Dve javni uri na zvonikih sv. Petra in sv. Jurija sta že od vojnih časov pokvarjeni molčali.

In Gržina se je jezil: ma kaj ne more občina postaviti ene javne ure! Kaj ne slišijo, da

ljudje po cesti eden drugega sprašujejo: koliko je ura, koliko je ura? Ampak oblast ga ni slišala, najbrž take ure niti sama ni imela.

Čas je vseeno tekel svojo ustaljeno pot in prihajal je čas v katerem so se kmetijstvu obetali črni dnevi in takšni tudi Gržinovemu kmetovanju. Prihajala so leta, oglašale so se zdravstvene težave in če se je davno prej poslovil od svojega opernega tenorskega glasu, je prišel čas, ko se je moral posloviti tudi od kmetovanja. Od vsega je ostajal samo še vrt, kjer je kaj odrezal, obrezal, se sprehodil in se z melanholijo in nostalgijo spominjal na prehojeno, v vseh ozirih delovno pot svojega življenja.

Do konca je ostal zvest tudi svojemu hobiju in sicer bridžu – miselni igri s kartami, ko je s kolegi Aleksandrom Ličanom, dr. Franetom Baša in Karlom Konoblom ob nedeljah in praznikih odigral partijo te imenitne igre.

Zgodilo se je, da je moral v bolnišnico v Ankaran kjer je Anton Gržina, rojen 30. maja 1892 v Ilirski Bistrici, med operacijo umrl na dan 25. januarja leta 1965.

Za vse, kar je s svojim delom dal za naše kraje in tudi čez njegove meje ni nikoli prejel zasluženega priznanja.

Ivko Spetič

Bencinske črpalke v Ilirski Bistrici in okolici

»Seveda, kdo se bo z vami Bistričani, imate tri avtomobile in kar pet črpalk!«, bila je to šaljiva bodica na račun Bistričanov, ki pa v tridesetih letih prejšnjega stoletja ni bila kar brez osnove. Veliko več avtomobilov na Bistriškem tudi res ni bilo.

V tem času so poslovno razmišljujoči domačini tudi na Bistriškem zaslutili, da bi znal velik razmah gospodarskega razcveta, novogradenj, tako vojaških kot civilnih objektov na našem območju botrovati tudi razmahu avtomobilizma. **Bistrica je pripravljena vstopila v ero avtomobilizma.**

Že v nekaj letih je bilo po mestu zgrajenih kar nekaj benzinskih črpalk, ki naj bi zadovoljile nove potrebe. Vsekakor so **Ličanovi** med prvimi postavili bencinsko črpalko kar pred njihovo trgovino (danes Titov trg 3). Sedemsto litrski rezervar so imeli vkopan ob sami hiši. Benzinska črpalka je delovala med leti 1928 – 1934. Prodajali so benzin znamke Shell.

Fotografija trgovine Aleksandra Ličana z bencinsko črpalko na levi. Izvirnik hrani Janez Ličan.

Črpalko so kasneje prodali Gostilni pri Novem svetu. **Lujkotovi** so črpalko ohranili še po drugi vojni tja do začetka šestdesetih let. Stala je ob glavni cesti pred sedanjo cvetličarno. Za nekaj let so postavili na drugem koncu dvorišča še drugo črpalko. Tako so lahko ponudili kupcem benzin in nafto. Na rdeči pokončni črpalci v razširjenem delu sta bila dva petlitrška

Fotografija Gostine Pri Novem svetu. Črpalko vidimo na levi strani. Izvirnik hrani Janez Ličan.

steklena valja, ki sta se ročno polnila s posebno ročico. Ta čas, ko se je polnil en valj se je drugi praznil v rezervar vozila.

S črpalko je upravljal gospodar Lado, ki pa je nam mulariji kdaj pa kdaj zaupal črpalnikovo ročico. Seveda je bilo to za vse nas jako zanimivo.

V Trnovem so podobno črpalko imeli tudi pri **Belinovich** prav ob štirni, ki stoji še danes.

Razglednica Trnovega z Belinovo črpalko. Razglednico hrani Vojko Čeligoj.

Jože Valenčič, gospodarjev sin je pripovedoval, da so na teden prodali tudi do 250 litrov benzina. Vkopan kovinski rezervar za gorivo so imeli neposredno ob črpalci. Benzin so jim vozili v dvesto litrskih kovinskih sodih na tovornjakih,

ki so jih razložili po debeli dili in valili do odprtine rezervarja, odvili čep in zvrnili sod, da je benzin prosto iztekal v rezervar. Po pravilu je nekaj benzina zgrešilo odprtino rezervarja in po vsakem točenju je ostala različno velika luža benzina.

Delavec ali kar šofer, ki je pripeljal benzin se je vsakič v hipu rešil te »nevarne luže« tako, da je vanjo vrgel gorečo vžigalico. Nekoč je luža benzina ostala nenadzorovana pa je mladi Jože izkoristil priliko in vanjo skrivaj vrgel gorečo vžigalico. Luža pa je bila prav tedaj dosti večja in vsi okrog so se namučili, da so ukrotili plamene. Lahko bi bilo usodno. Na srečo pa je bilo brez posledic, le Jože jih je dobil nekaj po zadnji plati in prve izkušnje z ognjem.

Podatkov o bencinski črpalci **ob današnji pošti** je žal premalo. Zmanjkuje tudi pričevalcev. Črpalka je bila tik ob sedanji bistriški pošti, prav tam, kjer po vsakem dežju pred pošto že vsaj deset let vztraja velika luža. Tudi na to črpalko spominja razglednica izpod Italije.

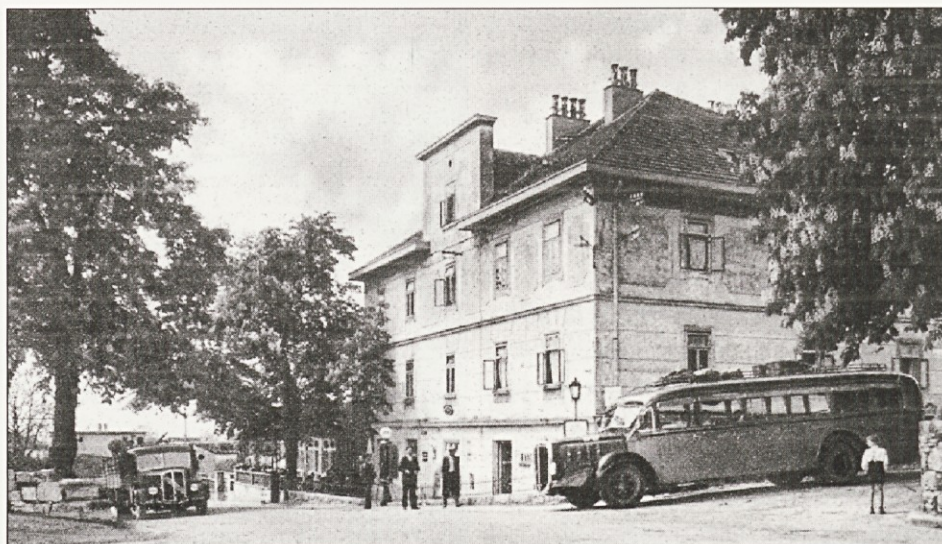
Ob stavbi Vegerjeve gostilne ob cesti nasproti Sokolskega doma so imeli bencinsko črpalko **Spetičevi**. Vozila, ki so tankala, so po pravilu stala kar na glavni cesti. Žal se črpalka na sliki s slavo lokom slabo vidi, stoji pa ob desnem robu zaključne stavbe.

Razglednica središča Podgrada z Bavdeževo črpalko. Izvirnik hrani Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica.

Italijanska kovinska reklamna tabla s ponudbo za benzin. Tablo hrani Vojko Čeligoj.

Spetičeva črpalka pred staro pošto oz. staro sodnijo. Izvirnik hrani pokrajinski muzej Koper.

V ta čas sodi tudi Schellova benzinska črpalka Štefana Bavdeža v **Podgradu**, ki je stala pred trgovino sredi kraja. Črpalka je oskrbovala z gorivom vse lastnike motornih vozil iz krajev ob cesti Matulje – Kozina, Brkinov pa tudi onih z druge strani Čičarije. Tudi ta črpalka po drugi vojni ni več delovala.

Podobna črpalka je delovala tudi v Ribnici ob Željkovtovi gostilni.

Seveda so prodajalci bencina iz črpalk v svojih trgovinah prodajali tudi benzin pogosto v desetlitrskih pločevinastih posodah pa tudi petrolej in drugo kar bi avtomobilistom bilo dobrodošlo. Najpogosteje so naše črpalke prodajale gorivo od firm: Schell in A.G.I.P.

Vojko Čeligoj

Emil Novak, večni optimist

V jesenskih branjih gostuje Emil Novak, upokojenec iz Podgrada.

Berete Jesenske liste? Kaj bi rekli o njih, česa manjka, česa je preveč?

Prebral sem nekaj številčk. Revija je lepa in zajema večino stvari, ki se godijo med našo generacijo! Prav bi bilo, da bi imel priliko list prebrati vsak upokojenec.

Naj z vašo zgodbo bralce spomnimo, da je marsikatera novica ali zanimiv dogodek članov društva vreden zapisa in objave, zato naj dopisujejo in s svojo besedo oblikujejo svoj časopis! Naj nas povabijo, da zgodbo zapiše kdo iz uredništva.

Sogovornik Emil:

Ljudem se ne da pisati in prepuščajo to delo stalnim dopisnikom, kar ni prav. Vsakdo bi moral nekaj prispevati v revijo. Kolikor je članov, bi se nabralo zanimivih prispevkov, kar bi bilo vsem v veselje. Saj je vendar to naš časopis in se lahko pohvalimo z njim.

O katerem svojem življenjskem obdobju, prvem, drugem ali tretjem, bi radi pripovedovali?

O vsakem nekaj. Moje drugo življenjsko obdobje je bilo po aktivnosti svojevrstno.

In o tem bi rad kaj povedal. Iz otroštva se mi v spomin prikličejo moji domači, ker je mama ostala sama s štirimi otroci, ko je oče padel v partizanih. Življenje je bilo težko in tistega časa se ne da pozabiti. Bil sem najmlajši otrok, star tri leta, zato sem družinsko tragedijo še najmanj razumel in občutil.

Zemlja je pri nas v Obrovu siromašna in kar je mati pridelala na njej je bilo vse naše premoženje. Šolal sem se v Obrovu, Podgradu in nadaljeval srednjo šolo v Koprju. Zaslužek sem najprej poiskal v Plami, nato odslužil vojaščino, nadaljeval še v nekaterih delovnih organizacij, bil sem tudi dve leti na delu v Nemčiji, nadaljeval spet z delom v domačem kraju. Z velikim zanosom in voljo sem sezidal hišo za svojo družino. In še vedno poskušam kaj ustvariti za svoje potomce. Dano mi je bilo, da sem pri svojem delu neprestano iskal novosti pri izvedbi različnih del. Gnalo me je poenostaviti in izboljšati delovne postopke. Nemir, ki ga čutim vse življenje v sebi, mi ni dal miru in še dandanes rad naredim kak poseben izdelek. Življenje je nemirna reka in vse kar se godi v njem, je zame izziv. Zdaj, česar koli se lotim je izdelava hitra, saj ne vem, če mi bo čas pustil delo dokončati (smeh!).

Vas in vaše aktivnosti prepoznavam med invalidi, upokojenci, v kulturnih društvih. Kaj vse počnete?

Že šest let sem član Koronarnega društva, aktiven sem tudi v njegovem odboru. Prav tako v Invalidskem društvu in Društvu diabetikov. Rad sem med ljudmi in ne morem drugače, kot da se družim, veselim, pojem, plešem in povsod ustvarjam dobro razpoloženje, saj je to bogastvo naših let, tretjega življenjskega obdobja (tukaj Emil doda, da je stopil že na sedmo štengo!). Leta me ne motijo, le vse gre prehitro. Med aktivnosti štejem tudi sodelovanje v harijskem kulturnem društvu, saj sem član skoraj sedem let. Razgibanost društvenega programa mi je všeč in mi nudi veliko zadovoljstvo, ker lahko v njem dajem svoje

znanje, ki mi ga je podarila narava. Moja volja pa je železna, ostaja in ne pojenja v vsej svoji moči. V naših letih je treba postoriti vse, da se izognemo malodušju, da si polepšamo dni in leta kolikor jih je ostalo in skrbeti, da nas voz življenja ne pusti na stranskem tiru. To priporočam vsakomur, ki omahuje na svoji poti. Vsakdo lahko najde kaj zanimivega zase, pa naj bo to petje, telovadba, risanje, pletenje, kvačkanje, učenje tujih jezikov, spoznavanje krajev, običajev drugih narodov, drugih kultur ... Večino tega ponuja Društvo univerze za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica. Tudi drugih društev v občini je dosti, ki ponujajo različne aktivnosti.

Kako se organizirate, da ste lahko vsem aktivnostim kos? Povsod sejete optimizem in dobro voljo. Nimate nad glavo preglavic, bolezni, strahu kaj bo jutri, ki nekatere tako vklepa v jarem?

Vse se priklati k meni, tudi strah, tudi bolezen, vendar z vsem opravi kolikor morem korajžno. Tarnanje ne pomaga! Stokanje tudi ne! In ker je ta moj življenjski moto odločen, zmorem tudi vse zadolžitve in aktivnosti.

Kateri je vaš največji čudež v tretjem življenjskem obdobju?

Največji je ta, da sem kos vsemu kar pride na pot. »Ne pusti se, da te čas pohodi!«, je možato povedal Emil in že tekel kdo ve h kateri aktivnosti.

Nam pa ostanejo izbire.

Danica Pardo

Dogajalo se je leta 1945

Nad mestecem je vse potihnilo. Nič več oglušujočega bobnenja granat in bomb, ne strelav, ne vpitja, le upajoča in vprašujoča tišina. Ljudje so se polagoma pritihotapili iz skrivališč in zaklonišč.

»Odšli so,« se je slišalo, in še:

»Nemcev ni več.«

»Da, prihajajo rdeči! Bog se nas usmili!«

»Naši so, partizani!«

Tiho šepetanje je prekinil topot konjske vprege. Po klancu navzdol je Mihčetov stric vodil konja, ki je vlekel pokrit voz. Pod ponjavo bi lahko bilo, po obrisih sodeč, marsikaj. Mali triletni Tine je stekel za vozom, privzdignil plahto in radovedno pokukal pod njo.

»O! ... Ooo ...«, mu je ušlo. Videl je tisto čudno, zaobljeno, glasbeno omarico s pokrovom kot so jo imeli pri bogatih Gajčevih in so ji pravili »grafon,« ali nekaj takega, pa »škije« in vojaške ...

Čudenje je prekinil osoren glas Mihčetovege strica:

»Marš, proč! Kaj te briga!«

Umaknil se je in našobil ustnice, ni bil vaje takšne osornosti, po navadi je bil stric vedno prijazen z njim.

Kot da bi slišal njegove misli, mu je stric vrgel nekaj v papir zavitega:

»Na, posladkaj se in ne bodi preveč radoveden.«

Vprega je odropotala po klancu navzdol.

Obotavljajoče se je pobral zavitek s tal. Še prej kot je utegnil odviti papir, je nekdo zašepetal:

»V kasarni je bil in si nabral vse mogoče, tako kot po odhodu Lahov.«

Izza vogala sta se pojavili kuštravi glavi starejših fantov Mihe in Petra s Placa, ki sta zrla za odhajajočim vozom.

»Se spominjaš gramofona,« je dodal Miha, »kako je donel iz oficirske kantine preden so Italijane zamenjali Nemci.«

»O, ja ... Ba ..., ba ..., bacia me piccina su la bo ..., bo ..., bocca ma carina ...,« je Peter zapel in zaplesal toda kmalu je umolknil, kajti na ulico je prihital klošar Tone, že rahlo omotičen od jutranjega odmerka žganja, in vpil:

»Gremo, gremo, na Plac, naši prihajajo, partizani!«

Ljudje so se začeli zgrinjati proti trgu, večina resnično vzradoščenih, drugi v dvomih, tretji v strahu.

Tinček se je priključil množici in ji sledil. Oštirka Maja je privihrala mimo njega s flaškonom črnega in njen lep alt se je pridružil oddaljeni harmoniki:

»Brigade s hribov, so se vsule kakor plaz ...« je prepevala in jezno ošinila Toneta, ki se ji je rogal:

»Mar ni več Giovinezze ... Salve di popoli d'eroi ... oder Lili Marleen ... wer wird bei der Laterne steh'n, mit dir, Lili Marleen. Sedaj so Brigade s hribov. Bravo!«

»Molči gobezdalo. Nobene osminke ne dobiš več pri meni! Izgini!« ... in brž je Maja pozabila na Toneta, »Živel Tito, živel Stalin!« je navdušeno vpila, se nekako prerivala med krajani in se končno ustavila na lesenih stopničkih nekega vhoda, od koder je imela razgled preko »Placa«.

Tinček je začuden opazoval njeno navdušenje. Pogled se mu je za trenutek ustavil na majavih stopnicah in leseni polici nad vrati, ki se je ob živahnosti prisotnih vsake toliko zatresla s cvetličnimi lonci, ki so bili na njej vred.

In ko je »na čelu vseh v boj hitel tovariš Stane«, in je zapihala še burja, takrat se je zgodilo.

»Tresk«, je udarilo in, »Au!«, je zastokala Maja, »Še je Bog«, je zamrmral Tone in se ozrl proti nebu, nato pa spremenil mnenje ob pogledu na razbiti flaškon ob Majinih nogah.

Ko se je končalo razburjenje in je Tone od nekod privlekel steklenico črnega, so se borci razvrstili pred javno vodovodno pipo, ki je bila na nekoliko dvignjenem pločniku in zato primernem za govornika in nastopajoče.

Tinček je bil z vseh strani obdan z množico nog starejših, nič ni videl, slabo je slišal in njegova radovednost je popustila. Tedaj je začutil, da še vedno drži v rokah zavojček, ki ga še ni utegnil odviti. Brž ga je odvil in obraz se mu je razvedril ob pogledu na nekaj bonbonov. Lahko bi jih imel za dva dni, vsak dan po dva. Že, ampak ali ne bi bilo prav, da je kakšnega deležen tudi brat, ga je begalo.

»Tine, kje si?« je kot po telepatiji zaslišal bratov glas in zagledal med nogami rjave »pumparce« svojega starejšega brata in ko je le-ta prisopihal do njega, mu je že molil na dlani bonbon.

»Mama te potrebuje. Ta gneča ni za takšne kot si ti. Premajhen si še in skočiti moraš k Neli v trgovino po kvas« je odrdral in že se je sladkal z bonbonom in niti ni vprašal Tinčka, kje ga je dobil.

Ker ga tudi sicer ni nič več zanimalo in kričanja govornika pri »špini« tudi ni preveč razumel, je Tinček brez nejevolje odšel proti domu, kjer mu je mama dala nekaj drobiža ter ga poslala po kvas v bližnjo trgovino.

Vsakokrat, ko je vstopal v trgovino, se je prerinil skozi zavese na vratih, ki so se narahlo odmaknile in ga nato pobožale

po zadnji plati. In najprej se mu je pogled poželjivo ustavil na steklenih posodah, v katerih so se bohotali bonboni vseh barv, a je vedel, da drobiž, ki mu ga je dala mamo zadošča le za naročeno, nikoli si ni mogel privoščiti bonbonov.

Tudi tokrat se je najprej poželjivo zastrmel v bonbone, pozdravil, postavil kovanec na pult in vprašal po kvasu. Trgovka mu je odlomila košček in ga zavila.

Ko se je vračal proti domu, je tuhtal, da bi lahko priigral nekaj lir na »marjanco« in potem bi si lahko privoščil nekaj tistih sladkih bonbonov. In že je v mislih videl gospo Nelo, kako sega z lopatico v posodo in zajema bonbone v papirnato vrečko (škartoc). Misel mu ni dala miru. Sposoditi si mora pri sosedovem Mihi vrtavko-marjanco, se jo naučiti pravilno zavrteti, da bo lepo zaplesala po kamniti plošči, na kateri so starejši fantje igrali marjanco za kovance. Naučiti se mora tudi brati, čeprav je znal že na pamet: »vzemi enega«, »vzemi dva«, »vzemi vse«, »daj enega«, »daj dva«, »igra naslednji«, kar je pisalo na stranskih ploskvah vrtavke.

»Калинка, калинка, калинка моя!
В саду ягода малинка, малинка моя! ...«
mu je prekinilo misli solo petje ob spremljavi harmonike. Prihajalo je s Placa. Besedila ni razumel, vseh pa mu je bila melodija, poskušal jo je zažvižgati, pa mu ni uspelo, v žvižganju še ni bil več.

Slavje na »Placu« je postajalo glasnejše. Stekel je domov, oddal kvas in že je hitel proti trgu prej kot ga je mama utegnila zaustaviti, kajti slutil je, da je postalo dogajanje tam zanimivejše.

Prerinil se je do brivnice, kjer je bilo nekaj bujnih kostonjev in je upal, da mu bo kdo pomagal na spodnjo vejo in bo lahko bolj pasel radovednost. Kmalu se je moral zaustaviti, kajti ljudje so obkrožali Toneta, ki je sedel na tleh, prislonjen na vrata brivnice, verjetno je onemogel potem, ko si je za silo pogasil žejo. Videlo se je tudi, da ga je

prevzel umetniški navdih, kajti zamahnil je z rokama in »ššš ...« zahteval tišino.

Vstajajoč je začel:

»Mi vstajamo! In – vas je strah? Pokaj tako hrumite! Slovana se bojite? Teži vam dušo huda vest? In vest vam stiska jezno pest? Bojite se – osvete od množice neštete?«, vendar so mu noge postajale vedno bolj nesigurne in nasloniti se je moral na zid, ni pa se pustil motiti in ko je ob zidu drsel na tla, je brundal:

»... in mi se polegamo, ... in vas ni nič več strah ... o, kako sem utrujen!«, kljub temu je vzdignil roko stisnjeno v pest, ko sta ga dva možaka odvedla v bližnjo lopo pri pili, da se odpočije od umetniškega napora.

Tinček se je nato pridružil gruči otrok, ki je sedela na skladovnici škorcev ob pili in veselo komentirala dogajanje. Prerinil se je do Mihe in ga prosil, da mu posodi marjanco do naslednjega dne. Miha je odkimal. Ko pa je izvlekel preostale bonbone iz žepa in mu jih ponudil, je bila kupčija sklenjena.

Veselje otrok je trajalo vse, dokler niso zazveneli cerkveni zvonovi in jih spomnili, da Zdrava Marija zvoni, otroke domov podi. Ostali bi sicer še malo, vendar je Zdravi Mariji pomagala tudi lakota in večina mlajših otrok je odšla domov.

Čez nekaj dni je Tine pohajkoval okoli hiše in čakal, da se od nekod pojavil Miha s klapo. Rad bi mu vrnil vrtavko-marjanco in potihem je upal, da bo nekdo umanjkal in se bo lahko sam pridružil pri igri. Čakal je in čakal in končno dočakal. Kot nalašč so prikolovratili le Miha, Peter in Frane, vneto so se pogovarjali o dogajanju preteklih dni. Modrovanje je zaključil Frane: »Moj oče je rekel, da bo, kar pač bo, vendar bomo lahko kar smo, Slovenci in ne bodo eni gospodje in drugi hlapci.«

»Dajmo zaigrajmo eno partijo. Ta teden je še v igri marjanca, drugi teden bo na vrsti

marjaš. Tinče, si prinesel nazaj vrtavko?« je predlagal Miha.

Tinček je hitro priteknel in zaprosil: »Smem tudi jaz?«

»Ne, ti pa ne! Igramo za čentežime in ti si še premajhen!« so odsekali.

Tinček se je oddaljil in kuhal mulo. Za vogalom si je že izmišljeval zmerljivke, pa si je premislil. Spomnil se je škatle, v katero je mama spravljala denar. Sunil bo nekaj čentežimov in se vrnil. Ne sme zamuditi prilike sedaj, ko so le trije. Stekel je po stopnicah v kuhinjo. Odprl je škatlo previdno potipal, kovancev ni bilo, le nekaj papirnatega denarja. Vzel je en bankovec, ga potisnil v žep in zdirjal nazaj. Ob sami misli na igro je bil že ves razburjen. Ko je priteknel nazaj do dečkov, ki so bili zatopljeni v igro, je vedel, da mora počakati do konca trenutne igre. Tedaj se mu je začela oglašati vest. Potipal je bankovec v žepu in nekaj neprijetnega ga je spreletelo.

»Vzemi vse!« je tedaj zakričal Peter in povlekel kovance k sebi. Tinček se je stresel in že je bil ponovno vnet za igro.

»Kaj bi spet rad?« je nejevoljno zabrundal Frane in se ozrl na Tinčka.

Iztegnil je znojno roko z bankovcem: »Igral bi!« je dahnil.

»Na, glej ga. Kje si pa dobil toliko lir. Nesi jih nazaj mami!« je bilo Franetu takoj jasno, kje jih je dobil.

Tinčku se je zdelo, da ga vsi trije izdajalsko gledajo. Povedali bodo bratu. Zbežal je in se skril v drvarnico na zadnjem borjaču.

»Ali naj se poskuša pritihotapiti nazaj v kuhinjo in v pravem trenutku vrniti denar v škatlo. Da, tako bo storil,« je sklenil.

»Tine! Kje si?« je tedaj zaslišal bratov glas. Njegov glas ni obetal nič dobrega. Gotovo so mu že pohiteli povedat, da ima lire.

Pokukal je iz drvarnice na balkon. Zdaj, zdaj ga bo brat odvlekel domov, povedal bo očetu in pekel bo tu.

»Znebiti se moram lir. Kako?« je mrzlično ugibal in se splazil čez sosedov zid, bežal še nekoliko in že je bil pred vhodom v trgovino, potisnil zavese na stran, ki ga sedaj niso več pobožale po zadnje plati kot po navadi, ampak se mu je zdelo, da so ga kar ožgale. Stegnil je roko z bankovcem in zajeceljal:

»Bonbone, prosim, bonbone!«

»Za ves denar?« je vprašalo dekle, ki je tisti dan nadomeščalo gospo Nelo v trgovini.

»Ja, ja ...« je pritrdil Tinček ves na trnih in hkrati pogledoval proti vhodu. Želel se je čimprej znebiti bankovca.

Dekle je vzelo velik škartoc in z lopatico nakladalo žareče sladkorčke. Papirnata vrečka se mu je zdela ogromna kot vreča in kar nekaj časa je trajalo, da jo je dekle ustrezno napolnilo. Tinčku, ki je bil kot na žerjavici, se je zdelo, da sliši zunaj korake, ki se bližajo trgovini. Tinček je bil tako majhen, da je moral škartoc prijeti z obema rokama in je zdirjal ven, in bežal in bežal vse do mostu na vodi.

Rešil se je bankovca, ki mu je nemo vpil:

»Ne kradi!«

Zdelo se mu je, da Boris, Miha, Frane, brat in še mama za njim vpijejo sedmo božjo zapoved.

»Saj nimam več denarja,« se je branil sam pri sebi, toda škartoc je bil vedno težji. Odškrnil ga je in bežno pokukal vanj. Pogled na bonbone ga ni »očaral« kot po navadi, še več, zdelo se mu je, da ga tudi boboni v vrečki obtožujejo:

»Kaj boš z nami! Kaj boš rekel očetu?«

Niti na pamet mu ni prišlo, da bi kakšnega pokusil, vedno bolj vroče mu je postajalo.

Izza bližnje hiše je zagledal brata, ki je vpil:

»Počakaj me! Ne beži več! V trgovini so mi rekli, da si kupil bonbone, nesla jih bova domov!«

Zven bratovega glasu ni bil preveč grozeč. Toda bonboni so bili še vedno tu, obtožujoče so kukali iz vrečke in v hipu se je odločil.

»Proč z vami« je zavpil v vrečko, ki je kar zletela z mostu v vodo in veselo zaplavala navzdol proti pili.

»O ne! O bonboni!« je stokal brat, ki je prisopihal, se sezul in pohitel proti vrečki z bonboni, toda škartoc z bonboni je že izginil pod kamnitim obokom hiše, kamor je poniknila voda.

Obrnil se je k Tinetu, njegov glas je bil sedaj obupan:

»Le kaj si storil? Zakaj me nisi počakal? O bonboni!« in že je stekel ven z vode proti Placu in na drugo stran, kjer je voda ponovno pritekla na plan. Verjetno je upal, da bo še kaj priplavalo do zapornic pri Ivetovem mlinu.

Tinček je še naprej nemo stal na mostu in ni niti videl brata, ki se je vrnil z razmočenimi koščki škartoca in ne slišal njegove vzdihne o bonbonih.

Zrl je v bistro vodo. Tu in tam je pritekla kalna. Zadnje dni je bilo toliko zmešnjave in vedel je, da bo moral prestati kazen. Odšel je s sklonjeno glavo proti domu.

Rajko Grlj

Leta

Čas skozi prste nam polzi, spomin pa le nazaj beži. Včeraj še, a danes več ne vemo, kaj smo prej želeli.

Nekoč, ne dolgo tega, bilo je vse drugače. Misli so le za bodočnost živele, načrte kovale in uspehe štele.

Vse se je vrtelo s hitrostjo – delo, veselje in želje. Kot bi se nit v klobčič zvila, tako hitro je mladost minila.

Skoraj neopazno so se kretnje upočasnile. Želje in skrbi spremenile, na licih pa sledi pustile.

Centri delajo z zmanjšano močjo. Hote ali ne – se zavemo. Drugačnih poti v življenju ni, v zadregi to moramo sprejeti.

Danes nas skrbi, kaj bomo v lonec dali, bomo jutri še iz postelje vstali? Strah, da nas zdravje ne zapusti, kaj, če so pozimi mrzle peči?

Na stare dni še drugih kup težav. Osamljenost močno boli ... Le koga bi bremenili s tem? Vsak to dočaka, če dlje živi.

Ana Marija Seles

Metod Štemberger – Indrov

V knjigi *Godbeništvo na Bistriškem* (2007) avtorja Vitomirja Dekleve je nevede izpadlo ime Metoda Štembergerja iz Jelšan, odličnega citrarja. Pravzaprav to ni niti čudno, saj se je imenovani le redkokdaj pojavljal med občinstvom. Bil je zelo dober glasbenik. Z velikim veseljem je igral na svoje priljubljene citre v ožjem krogu v štiridesetih in petdesetih letih prejšnjega stoletja. Po pričevanju starejših občanov je v naših krajih igral na citre le še soboslikar Franc Šabec iz Ilirske Bistrice.

Šele letos smo si prvič lahko ogledali rokopis dveh skladbic Metoda Štembergerja. To je tudi dokaz, da je imel

precej glasbenega znanja. Njegovi sorodniki pripovedujejo:

Metod Štemberger, sin Jožefa in Katarine se je rodil leta 1910 v Jelšanah, umrl pa je leta 1981 v Sežani. Osnovno šolo je obiskoval v Jelšanah, gimnazijo pa je obiskoval v Karlovcu in v Zagrebu. Šolanje mu je omogočil stric, duhovnik, Anton Štemberger. Poleg rednega šolanja je obiskoval tudi glasbeno šolo. Odločil se je za igranje na citre, ki jih je neizmerno ljubil. Imel je dovolj znanja, da je lahko poskusil skladati pesmi, za katere je sam napisal tudi besedila. Po zaključenem šolanju je bil leta 1931 vpoklican na služenje vojaškega roka. V času druge svetovne vojne je bil zaposleni v gasilski brigadi na Reki. Po končani vojni je služboval sprva na socialnem zavarovanju nato pa v tovarni Topol v Ilirski Bistrici vse do upokojitve.

Njegovi skladbici *Pesem ljubezni* in *Serenada* izpričujejo neizpolnjeno ljubezen do dekleta. Gre za melodijo, ki spominja na zabavno glasbo povojnega časa. To nas ne preseneča, saj vemo, da je občuteno igral Straussove valčke in šlagerje kot so Ramona, Tretji mož in podobne.

V nadaljevanju objavljamo odlomke dveh njegovih skladb in priljubljene melodije iz filma *Tretji mož*.

Pesem ljubezni

Besedilo in glasba:
Metod Štemberger

Notifikacije:
Dimitrij Golj

Tempo: tango

V sr-ču mi bi-je lju-bezen, mi-slim na tvo-je o-či. Dek-lica pre-kras-na, ro-šica de-belo-ča
mo-jem sr-ču da-na ti, slav-ček v go-zdu pre-pe-va lju-bi-ci pe-sni-ču odaj,
sr-če mi po-je, vzbu-ja mu ra-dost, lju-bit jo mo-ra odaj. Zhi-ram me-lo-di-jo,
pe-sen te-bi da-mo v mo-jem sr-ču po-je to. De-ke po-gled
tvoj je me-ni raj, de-ke lju-be-zen ni sje-mu kraj.
Zve-sto-č-ha u-sta-ne se-č-na ti, de-ke
kle-da-ruj mi lju-be-zen tu-di ti!

Serenada

Besedilo in glasba:
Metod Štemberger

Notifikacije: Dimitrij Golj

Na ne-ku se zvo-zde zdaj-vo-ti -
jo, ka-že-jo mi dalj-no pot, k r-nej ki zdaj pre-mi-slu-je in ča-ka-maj pri-
hod. Noč tem-na v go-zdu zdaj v-ja-du-je, da za-kr-je dalj-no pot...
ljube-zen me-zna-gu-je, da v-dim jo no-coj. Oh, dra-ga-moja ti, ki
te-bi zdaj i-gram pre-kras-no se-ro-na-do to no-coj. Sr-če mi po-je zdaj, o-
či te gle-da-jo, ska-zu-je-jo lju-be-zen ti mo-jo. Pe-sen pre-ki-ni-jo
je slav-ček v go-zdu mi zdaj je. O-b-da sre-č-na sva, ki
nje-ga slu-ša-va, sr-ča sta na-ji-na se zdu-ži-ja.

MUZIKA: ANTON KARAS

Tretji človek

FINE

D.S. al Fine

Na fotografiji sta citrar Metod in njegova sestra Danica.

Spomeniki in spominska obeležja na Bistriškem

V letošnjih šolskih počitnicah sva z vnukom obiskala skoraj vse spomenike in spominska obeležja na Bistriškem. Še posebej sva si ogledala spomenike in obeležja žrtvam narodnoosvobodilnega boja. Teh je okrog sedemdeset. Uspelo nam je dobiti fotografije prav vseh obeležij. Zanimalo naju je v kakšnem stanju so ta obeležja. Nekatera so vzorno vzdržana in negovana. Žal pa na številnih spomenikih z veliko težavo razbereš komu so posvečeni. Škoda, da so ponekod zabrisana besedila in čudoviti verzi. Namen pričujočega zapisa je opozoriti vodstva krajevnih skupnosti, da se zamislijo glede stanja spomenikov in poiščejo ustrezno rešitev. Z veliko truda pa sva 'dešifrirala' prav vsa besedila. Bralcem želimo sporočiti nekatera besedila na spomenikih, ki jih je načel zob časa in bodo kmalu popolnoma zabrisana.

Vrbica:

Z ROKO UPORNO V GRUDO DOMAČO SEME SVOBODE STE ZASADILI

Padlim borcem NOV 1941 do 1945

Iz Vrbovoga: Lavrenčič Milan, Logar Anton, Štemberger Anton, Grbec Franc, Rojc Anton

Iz Jablanice: Novak Franc, Štefančič Stanko

Spomenik na Titovem trgu v Ilirski Bistrici:

NA TEM MESTU STA DNE 5. JUNIJA 1942 DAROVALA SVOJE ŽIVLJENJE ZA SVOBODO SLOVENSKEGA LJUDSTVA ČELIGOJ JOSIP IZ TOPOLCA, STAR 19 LET
PECMAN JAKOB IZ SMRIJ, STAR 17 LET

Spomenik Tigrovcem v Ilirski Bistrici:

VSEM TIGROVCEM IN PROTIFAŠISTOM DOLINE REKE, BRKINOV, ZGORNJE PIVKE, VAM, KI STE ŽE TEDAJ DOJELI, DA STA PRIMORSKEMU ČLOVEKU NAROD IN SVOBODA JEDRO NARODNOSTNE BITI PO SODBI POSEBNEGA SODIŠČA ZA ZAŠČITO DRŽAVE KRALJEVINE ITALIJE USMRČENI:
V BAZOVICI LETA 1930: ALOJZ VALENČIČ Z BAČA
NA OPČINAH LETA 1941: VIKTOR BOBEK IZ ILIRSKE BISTRICE

Spomenik trem pomembnim domačinom Valenčiču, Tomšiču in Vilharju v Knežaku pri šoli:

SINOVI SMO SLOVENSКИH TAL, KOT SUHA KRAŠKA ZEMLJA VODE, SVOBODE OD NEKDAJ ŽEJNI SMO

Na grobnici v Jelšanah:

V TRAJEN SPOMIN BORCEM NOV, KI SO PADLI MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO 1941 – 1945 NA TEM DELU NAŠE DOMOVINE.
IZ VAŠE KRVI JE ROŽA POGNALA, NAJLEPŠA, KI SE JI PRAVI SVOBODA. NAD VAŠIMI BO GROBOVI SIJALA V BODOČNOST NAŠO OD RODA DO RODA

Nimava namena predstaviti vseh spomenikov. Kot rečeno je veliko urejenih in vzdrževanih. Objavlja le dva vzorna spomenika in enega, ki nam je lahko v sramoto. Bralci naj sami ugotovijo kateri spomeniki so objavljeni.

Dimitrij Grlj

Kaj se je zgodilo deklici Iris

Tipičen novembrski dan

Iz megle prši, umirajoče mokro listje se le še s konico pecljev drži rjavih spolzkih drevesnih vej. Majhen piš, in uvelo listje se zavrtinči proti tlom ... nekoliko obotavljajoče, begajoče levo in desno. Nazadnje pristane na mokrih tleh, se še malo zatrese in obmiruje. Ni še umrlo. Agonija je dolga, nazadnje se le umiri. Razveseljevalo nas je pomladi in poleti, zdaj pa je prišel čas počitka.

V tem neprijaznem dnevu nekega davnega novembra se je v majhni izbi v skromni hiši v porodnih bolečinah rojevala Iris. Drobnost in mokro jo je ob prihodu na svet skoraj pretesno za to krhko bitjece objela njena mati. Poljubila jo je na mokre laske. Njene velike, modre oči so izražale ljubezen, zadrževale solze sreče in nesreče hkrati in razdvojenost.

Bala se je

Saj je bila vendar begunka. Zbežala je moškemu, do katerega ni že dolgo čutila ljubezni. Odnala sta jo odpor do tuje domovine. Hrepenela je po svojem pravem domu, svoji govorici, po starših.

V toplo naročje svojega mladega telesa je skrila zarodek novega življenja. Z grenko-sladko skrivnostjo in trepetajočo dušo se je skrivoma vrnila v svoj pravi dom.

Deklica, vitka kot breza

Nekaterim ljudem narava nakloni nenavadno zunanjo lepoto. Pa je ta dar res sreča? Iris ni vedela, da ima srečo na dosegu rok.

Naročeno ji je bilo vsak dan moliti in se kesati, čeprav ni vedela zakaj naj se kesata? V koščena kolena so jo vsak dan tiščale cerkvene deske. Glavico je ponižno sklanjala in se trkala na prsi v kesanju. Tako ji je bilo ukazano. Zato hli duh cerkve Sv. Jurija se ji je vpiljal v tanka oblačilca. Vonj usahljenih rož in kadila jo je spominjal

na mrtvo starko, ki jo je videla ležati na parah. Poslikave križevega pota so ji vzbujale grozo ... Jezus je umrl za nas grešnike ... grešiti se ne sme ... ampak kaj je to greh?

V trgovino k Verbiču je hodila po gospodinjske potrebščine. Z dolgimi rjavimi lasmi in jasno začrtanimi obrvmi nad zelenimi očmi in pa polnimi ustnicami se je dalo slutiti, da bo zrasla v lepo dekle. Nekateri so na to čakali. Včasih ji je kak stari žrebec rekel: »Ja punčka, ti si pa lušna, ko boš dobila okroglo ritko ... ja, glej no, da ne bo tako kot s tvojo mamo ...«. Kaj je z mojo mamo, se je spraševala, ona je dobra, kaj govori ta bedak?

Razkošje v travi

Iris je imela dolgo, lepo otroštvo. Ognjeno znamenje njenega rojstva ji je vedno znova pričaralo vroča poletja – raj na zemlji. Bazen, »oj ti črnček«, jo je včasih pobaral prijeten gospod, središče njenih počitnic! Bosopetila je po na novo položenem asfaltu glavne ceste, tekala po zbadajočih košeninah našega parka, vedno razkuštrana in s sledi češpljeve marmelade okrog ust in po bradi. Bežala je pred mestnimi mulci, ki so deklicam vlekli navzdol krila z elastiko v pasu.

Kako malo je rabila za srečo: vroč pesek, kamenčke in tolmune v Babjem jezu, robutanje koruznih storžev konec avgusta in draženje starejših fantov. Kot Amazonka.

Prebujanje in upor

Letni časi so se menjavali. V vsakem od časov je našla nekaj lepega, sentimentalnega. Tako je odraščala v suhljato, verjetno bi sedaj rekli anoreksično deklico.

Neizbežno se je bližal njen čas. Čas dekleta. Nekega poletja je bilo posebno vroče. V zraku je lebdela modrikasta koprena, in ptice v krošnjah dreves so dremale. Kot v siestah latinskih dežel.

Rada je posedala na klopici v parku pod starim divjim orehom. Poslušala je oddaljene glasove fantov in deklet in sanjarila. Čudno in nezavedno je hrepenela po nečem, ni vedela po čem pravzaprav. Bližala se je dvanajstim letom. Rožni venec, trda cerkvena tla in litanije je zamenjal upor in bežanje v skrite kotičke narave. Brala je Našo ženo in ženske nasvete. Razumela pa ni nič. Le slutila je, da je povezano z nečem, kar je samo tvoje, samo žensko. Nihče ji ni razložil skrivnosti odraščanja iz deklice v žensko.

Nona je njeno pričesko na konjski rep uporabljala za to, da jo je zanj vlekla v kot za klečanje. Kazen za greh mora biti.

Pa je Iris nekega večera »popenila«. Družinske škarje so zarezale v konjski rep. Kar tako – cik, cak. Nekje do kože, drugod daljše. Tako: pa še malo tukaj, malo tam. Pri tem početju se je Iris čutila osvobodeno spon. Prešnil jo je čuden občutek, trajal nekaj sekund in minil. Menda je bil to prvi orgazem, česar ona ni vedela.

Potem sva s sosedo pokadili prvi bezgov cigaret in popili ves čokoladni liker njene mame. Saj to vendar spada k odraščanju ...

Umazanec

Sosedovi so bili bogataši. Gospod je pred seboj nosil obilen trebuh. Imel je kratke, klobasaste prste. Plešasta glava mu ni bila v okras. Na zadnjem delu glave se je mastno svetil žareče rdeč tilnik. Za vratom pa debela, bahaška zlata verižica.

In za nohti črno ... verjetno posušena kri živali, ki jih je ubijal v klavnici. Vozil se je v nekakšni karoci in pokal z bičem. Oči je imel krvavo obrobljene in izstopajoče iz jamic. Ogaba.

Gospa je sledila njegovi podobi. Ogromno ospredje in še večje ozadje. Na vsakem prstu starinski prstan. Verižica se ji je z vratu spuščala med ogromne kipeče prsi. Dekolte je bil obšit s pravimi čipkami.

To popoldne

Iris je lenobno postopala naokrog. Iskala je prijateljico. Mogoče ima kaj mortadele? Malo je krožila okrog hiš, bosa kot vedno. Naenkrat se ji je pogled ustavil na vratih hleva veličastnega ogabnega soseda. Njegova debela glava je molela izza hlevskih vrat. Zastrmela se je vanj in nepremično gledala v njegova ogabna na pol odprta usta, kjer je njegov jezik švigal levo in desno in slina se mu je cedila po bradi. »Kaj zganja ta opičnjak« je pomislila Iris.

Potem je pomignil z debelim prstom in ji dal vedeti, naj se približa. Slutila je, da se bo zgodilo nekaj slabega zanjo. Neka mračna sila jo je gnala v njegovo bližino. Omamljena je stopila v poltemo smrdečega svinjskega hleva. Prašiči so krulili. Ni se prav zavedala okolice. Kot bi okamenela.

Stara gnusoba jo je potisnila skozi neka črna vrata. Stala je na smrdeči slami. Zbudil se ji je obrambni nagon. Otepala se je in cvilila. Nekaj ji je šepetal in jo trdno držal. Njegove roke so segle pod njeno krilo in kot bi trenil je začutila v roki nekaj vročega debelega. Njeno roko je vodil gor in dol in krulil, sopol v njen vrat in ona je čutila želodec v ustih.

Nato se je sunkovito obrnil vstran, nekajkrat trznil in umiril dihanje.

Zapretil ji je, da mora biti tiho, tiho, da ji ne bo žal, da bo imela mortadelo in denar za ringišpil ...

Ušla je in se nagonsko umivala in umivala. Vendar nikoli ni izprala s sebe te izkušnje.

Iris je odraščala. Toda oči, kot odraz duše, niso bile več bleščeče. Zastrlo jih je neko zamegljeno daljne spoznanje. Posebno žaljivo je znala pogledati moškega. Izpod priprtih vek je zabliskalo zaničevanje. Morala se je maščevati. Žrtve so padale. Zadoščenja pa ni bilo.

Spet neki november. Teden pred brucovanjem. Družba se je zbrala v kavarni. Ozirala sem se okrog. Ni plesala. Iz džuboxa je grmel Elvis in njegova Si samotna nocoj? Da, samotna sem.

Skozi cigaretni dim sem nenadoma zagledala neko silhueto. Temnolas, vitek, visok, lep. V levi roki med sredincem in prstancem je držal cigareto.

No, Iris se je nenadoma zmeščala. Da ni ljubezni na prvi pogled? O, je ... Kaj se ji je zgodilo?

Omehčala se je, z nje je odpadel trd, utesnjujoč oklep. Zaželela si je biti neomadeževano dekle, čeprav klečoč v cerkvi sv. Jurija.

Spremljala sem ga z očmi. Prebil se je k točilnem pultu. Naročil je konjak. Tisti navaden, vulgaren Badel konjak. Ni se oziral naokrog. Hitro sem vstala in se prerinila v njegovo bližino. No, malo je zadelo. Glej tudi on pije ...

A nič zato. V trenutku je začela verjeti, da ji tisti fant, ob šanku stoječ, žalostno in odmaknjeno strmeč v hrupno družbo, lahko pomeni nekaj več, cilj, ljubezen, pripadnost, umik iz zablujene generacije 1966. Bil bi njena rešilna bilka. In Iris njegova. Najine oči so se srečale. Bil je omamljen, vendar zadržan in osamljen.

Ljubezen

O njej Iris ne govori. Ni ga več. Ni je več.

Sedaj

Tudi Iris je jesenski list. Drži se še svoje vejice življenja. Veter jo vrtinči. Spomladi še nekoliko ozeleni. A vedno manj. Kmalu jo bo zaneslo, zatrepetala bo in odšla. Ne bo več pomladi ... Usoda pač.

Človeka nič ne more zaobiti, kar ne sodi k njegovi usodi.

Vse, kar se dogaja, je tako naravno, kot cvetoča roža, jesenski dež, snežni metež, žareče sonce, padla in vstala ženska. Pade, se pobere, se popravi kronico-in gre dalje ...

Enako je tudi z boleznijo, smrtjo, obrekovanjem in zalezovanjem – na vlaku, v frizerskih salonih, za zidovi hiš, v prijetnih barčkih z okroglimi mizicami in suhim cvetjem v navadnem kozarčku ...

In vse ostalo, kar povzroča bedakom veselje ali žalost. In črne vrane stikajo glave, kljuvajo v odvrženo mrhovino, jo prežvečijo in izpljunejo.

Obstojajo hujša žela, kot jih imajo ose, sekalci hujši od kačjih, bomba hujša od tretje svetovne.

Uničijo vse, kar naj bi bilo neuničljivo: ljubezen.

Iris

Lahkih nog naokrog – tokrat v Turčijo, deželo dveh celin

Istanbul – modra mošeja

Tokrat smo se odločili, da se odpravimo na pot po doslej večkrat načrtovani in zaradi različnih vzrokov vedno odloženi poti, po Turčiji.

Zaradi let, ki jih pridno nabiramo, moramo vsako daljše potepanje po svetu prilagajati, letom in splošnem počutju udeležencev, z mnogo pozornosti. Namesto dvanajst dni, smo potovanje organizirali z dodatnima dvema dnevoma. Tokrat se je naši družini pridružilo kar nekaj novih sopotnic, ki so se lepo prilagodile našemu načinu potovanja. Nada nam je pripravila odličen program postankov za prenočišča, vznikla Edi in Boštjan sta skrbela za varno vožnjo in udobno potovanje, vodnica Ditka pa za odlično vodenje. Lepo je, če je vodja človek, ki mu ni težko povprašati za lokacijo, kamor smo namenjeni. In na prijazno vprašanje sledijo tudi prijazni odgovori in pomoč, da smo čim hitreje na dogovorjeni lokaciji. Tokrat ni bilo z nami naše inšpektorice Nade. Za nadomestilo nje je poskrbel Emil Novak, ki je vodil tudi kulturno – zabavni program v avtobusu, na postankih in na plesnem »podijumu« v nočnem zabavišču, katerega smo obiskali. Kot običajno je Milka preskrbela balzam za naše noge in tudi za telesno vadbo na

postankih. Zaradi odsotnosti inšpektorice Nade, je morala nadzorovati delo naših kuharic in kantinjerov. Vida je že doma poskrbela za vso nabavo živil in pijač, nekaj mesa je morala tudi speči in primerno shraniti, pripraviti vsa potreben potrošni material, nabaviti pijačo in vse skupaj zjutraj pripeljati k avtobusu. Pri tem je imela izdatno pomoč naših fantov iz skupine javnih del in tudi sopotniki niso držali križem roke.

Kot običajno so naše pridne gospodinje spekle precej peciva, med potjo pa je tudi Vidina košarica z bonboni vedno polna.

Prvo noč smo prespali v Srbiji. Hotel v Jagodini, je v času bivše Jugoslavije predstavljal razkošje, danes pa je njegova podoba bolj žalostna. Bili pa smo lepo sprejeti in tudi sobe so bile kljub slabi opremljeni zelo čiste. Naslednji dan smo prenočili v Bolgariji v Plovdivu.

Po obilnem zajtrku smo se odpravili proti Turčiji.

Prvi vtis, ki smo ga dobili v Turčiji, za katero smo vedeli marsikaj, toda vse naše vedenje o tej deželi ni bilo nič v primerjavi

s tem kar smo tam videli in doživljali. Prvo presenečenje je bilo urejenost, čistoča, obdelanost polj in nikjer nič beračev. Nenadoma te prevzame občutek, da si prišel v svet, ki je popolno nasprotje tistega kar smo o Turčiji vedeli iz šole in iz pripovedovanj. Na določenem mestu nas je pričakal lokalni vodič, ki je govoril srbsko-hrvatsko tako, da smo ga dobro razumeli. Kljub temu, da je izhajal in naše prejšnje skupne domovine, je bilo iz njegovega pripovedovanja zaznati veliko privrženost novi deželi.

Eno od večjih presenečenj je bilo to, da skoraj nikjer ni bilo kave – vsi smo namreč pričakovali, da bomo pili pravo turško kavo, toda namesto kave je bil skoraj povsod čaj. Sto in ena vrsta čaja. Kdo bi sploh pomislil, da se tu popije 75% čaja in samo 25% kave, (sreča, da imamo kavo s seboj). Spoznanje o pivski kulturi je tudi nekaj posebnega – tu alkohola skoraj ni mogoče kupiti. Drugo presenečenje je poselitev. Vasi so izpraznjene in jih skoraj ni zaznati, se pa na veliko širijo mesta v katerih se po večini gradijo stolpnice. Ob morskih obalah, ki obdajajo n.pr. Carigrad pa so opazne tudi eno ali več družinske vile, ki pa si jih lahko privoščijo le premožni ljudje. Toliko o prvem splošnem vtisu.

Turčija predstavlja pomemben kulturno-zgodovinski most med Evropo in Orientom. Najprej stara ljudstva – med njimi Hetiti, Grki in Rimljani. Od teh civilizacij je ostala vsa veličina Maloazijske antike. Sledila je islamska kultura z osmanskimi palačami, mošejami in bazarji brez primere. Zgodovinski sprehod po Mali Aziji se začne s Hetitskim ljudstvom, Homerjevi junaki, grškimi filozofi, rimskimi cesarji in osmanskimi sultani. In potem sledi moderna Turčija, katero je zasnoval Kemal – Ataturk v 20. stoletju. V njegovem času je prestolnico prestavil iz Carigrada v Ankaru. Še danes je Ataturk najbolj čaščena osebnost Turčije. Pred njegovim mavzolejem, ki je veličastna zgradba v kateri so tudi muzeji, je stalna častna straža.

Najprej smo si ogledali del Carigrada, ki je nastal iz temeljev starodavnega mesta Byzantium. Sledila je slavna prestolnica vzhodno rimskega cesarstva Konstantinopol, ki je doseglo zlato dobo v času cesarja Justinjana. Sezidal je mogočno obrambno obzidje in ga utrdil z mogočnimi stolpi, sezidati je dal mogočno cerkev Sv. Sofije (Sveta modrost) ... Danes muzej.

Veličina otomanskih dinastov pa odsevajo čudovite mošeje in palače med katerimi je najdragocenejša Topkaki. Modra mošeja, središče verskega življenja, Hipodrom, ki je bil žarišče javnega in družbenega življenja, Avgustov forum, ki leži med Modro mošejo in Hagio Sofijo, kjer je bilo javno zbirališče. Tu je nakopičenega bogastva, da ti zastane dih.

Potrebovali bi vsaj mesec dni, če bi si hoteli ogledati kaj več. Seveda ne gre prezreti bazarja vseh bazarjev kjer lahko kupiš prav vse.

Iz Carigrada smo odpotovali v Ankaro nato pa v osrčje Anatolije. Najprej že prej omenjena Hatuša. Sele v dvajsetem stoletju je znanstvenikom uspelo razvozlati klinopise iz katerih so ugotovili, da je bila to četrta civilizacija približno 2000 let pred Kristusom, ki je izginila zaradi pohlepa po oblasti med dvema bratoma. Živel so v strogem redu, dejali bi, da je bila to kruta civilizacija, ki je hotela ustvariti največji imperij na takrat znanem svetu. Razbrali so, da je potekala vojna med Hatušo in Egiptom, katero so zaradi spremembe bojnih vozov dobili Hetiti. Zanimivo je, da so prav Hetiti prvi proizvajali vino. Sicer pa raziskave še potekajo.

Kapadokija – Mesečeva pokrajina – tudi dežela lepih konj. To je dežela, ki leži na južnem delu Anatolskega višavja iz vulkanskega tufa, v katerem so se skozi tisočletja oblikovale razne tvorbe v obliki gob in stolpov. Izkopavanja podzemnih bivališč in odkrivanje naselij še vedno poteka, kar daje slutiti, da bo tu še marsikaj odkritega. Tu so cele vasi: Soganly,

Gereme, Urgup – Uhisar pa je iz skale vklesana trdnjava.

Vdolbine v podzemlju skrivajo marsikaj med drugim cerkve poslikane s freskami iz pozno bizantinskega obdobja. Derinkuju je mesto z enajst nadstropij v globino do 85 metrov. Bilo je dovolj veliko zatočišče tisočim kristjanom pred vdorom arabskih

izvezeno platno. Mevlanov grob je čudovito izrezljan sarkofag, z verzi njegovih pesmi vklesanih vanj. (Derviš pomeni – vrata v duhovnost in sicer zaradi vrtenja, ali pa z vrtenjem, padejo plesalci v trans in pridejo do vrat v duhovnost. Plesoči derviši so Mohamedovska družčina – suficizem pa mistično jedro Islama).

Levja vrata v obrambnem nasipu Hatuše, prestolnice hetitske civilizacije

plemen. Dolina Ihlara je prava zakladnica še ne dokončno odkrite zgodovine. Je pa opazno kako zelo se trudijo, da bi ta del čudovite dežele uredili in jo ohranili v vsej svoji lepoti.

Na drugem koncu te čudovite pokrajine leži Konya, ki je bila v 12. in 13. stoletju seldžuška prestolnica. Je pa še danes najbolj verno mesto v Turčiji. Tu je v 13. stol. živel pesnik in filozof, ki je ustanovil mistično islamsko sekto derviše, ki so na tem območju 600 let uprizarjali svoje plese. Mevlanov samostan z modro-zeleno kupolo, je v centru mesta. Hrani nekaj najbolj znamenitih islamskih relikvij. V mavzoleju je poleg Mevlanovega groba, grobnica njegovega očeta, sina in drugih uglednih derviše. Zaviti so v bogato

Tu so še Arheološki muzej, znameniti verski šoli Karatay in še mnogo drugega zanimivega.

Zanimivo je tudi mesto Sultanhane aksaraj. Za moderne romarje bi bil to hotel, za takratne pa prenočišče za karavane, kamele in ljudi s posebnimi zanimivostmi in udobjem tako za živali kot za ljudi. Seveda je bilo to resnično udobje za takratne turiste, danes je to le spomenik takratnemu času.

Pot nas je naprej vodila do Pamukal, termalnega kopališča, ki je znano pod imenom Bombažni grad in je eno od turških naravnih čudes. Ima obilo vročih vrelic z vodo, ki zaradi vsebnosti kalcijevega bikarbonata pomaga pri boleznih srca,

prebavnih težavah ter revmatičnih in ledvičnih boleznih.

Na hribu nad kopalščem so ostanki antičnega mesta Hierapolisa, katerega je nad vročimi izviri zasnoval kralj Pergamon Eumenes II. Tudi tu se vršijo izkopavanja in raziskovanja. Udeleženci ogleda znamenitih vrelcev so se do hotela spustili,

Celsijeva knjižnica v Efesu, poleg Aleksandrijske druga največja takratnega obdobja

po teh skodelicah s toplo vodo, naju dve z Marico Šlenc pa je peljal prijazen arheolog po celotnem terenu izkopavanj, tako, da sva videli kaj vse se tu še skriva. Ostanki nekdanje nekropole so živ dokaz, da so bila tu naseljena ljudstva visoko razvitih civilizacij.

Dokazano je, da so tu prvi izdelali pergament, ki je bil ustrojen iz kozje kože. To je bilo tudi glavno mesto antične Male Azije in središče znanosti in umetnosti kjer se je nahajala tretja največja knjižnica antičnega sveta, ki je imela več kot 200.000 knjižnih enot. To knjižnico je Mark Antonij za poročno darilo podaril Kleopatri.

Efes je bil svoj čas drugo največje mesto rimskega cesarstva. V 19. stoletju, ko so tu začeli z arheološkimi izkopavanji, so tu odkrili: Celzijevo knjižnico, Artemidin tempelj, ruševine najstarejše, Mariji

posvečene cerkve ... Tu je bil leta 431 tretji vesoljni zbor, na katerem so razglasili Marijino božje materinstvo. Izkopavanja na tem ozemlju so se začela v drugi polovici 19. stol. in na dan so prišla odkritja neprecenljive vrednosti. Obstoječa cesta in razne že do sedaj odkrite izkopanine pričajo o veličini Efesa in njegovi neprecenljivi lepoti.

O zgodovini krajev, ki smo jih obiskali nam je zelo izčrpno tolmačil tamkajšnji vodič David, z našo Ditko pa smo vse skupaj še malo obnovili. Toliko videnega si enostavno ne moreš kar tako zapomniti.

Tako smo prišli na kraj naše načrtane poti in se vrnili v Carigrad. Naslednji dan nas je pot vodila po poti, ki smo jo začeli do prihoda v Turčijo. Plovdiv, Jagodina in lepo proti domu.

Štirinajst dni je za tako potovanje malo. Potrebovali bi še ogromno časa, če bi si hoteli ogledati mesta in kraje z neprecenljivo kulturno in naravno dediščino. Toda tudi to kar nam je uspelo v teč času tu videti in doživeti je bilo v vsakem pogledu dragoceno spoznanje dežele, o kateri smo imeli popolnoma napačno mnenje in čudne predsodke.

Vojka Lenarčič

O Efesu bi se dalo ogromno napisati že o dosedanjih najdbah, kar pa tu ni namen.

Nad Efesom na bližnjim hribovjem je bilo odkrito tudi domnevno zadnje bivališče Marije – Matere božje. Tudi tu smo se pomudili.

Nadaljevali smo pot v Burso – mesto svile. Bursa je bila prestolnica otomanskega imperija v času, ko so v današnjem Carigradu še vladali bizantinski cesarji. Od nekdaj je bilo to mesto znano kot termalno kopaljšče. Mondeno mesto takratnega časa. Tu so grobnice prvih turških sultanov, Velika mošeja, Zelena mošeja ... Posebnost mesta je Koza Han – bazar na katerem prodajajo najfinejšo in raznovrstno svilo v vseh barvnih odtenkih ...

Njegov šou bajs in vse drugo

Nekega navadnega dne sem potrkala na njegova vrata, da se z njim pogovorim o tem in onem. Ko sem mu sledila po stopnicah v gornje prostore, se je proti nama usipala vesela polka. Brez vsakega scenarija sva namesto s pogovorom, začela plesati. Plesati! Urni kazalec pa se je ta dopoldan komaj dotaknil številke deset. Plesati!

Morala sva zapisati kaj o njegovem življenju. Tretje življenjsko obdobje je poseben čas, ki izvabi iz človeka nemogoče odločitve, da jim sledi in z njimi spremeni življenje. Tako se godi tudi s Cvetkom Prosenom iz Ilirske Bistrice.

»Od malega sem navihan«, pravi. »Raje jih pokam, kot jokam. To je lahko skrivalnica za vse kar te v življenju neprijaznega sreča. Smeh in dobra volja sta pokrov pod katerega stlačiš vse kar ni lepo.«

Kot pravi, ga je od malega spremljala »muzikalna navihanost«. V vseh predmetih je iskal zvok in ritem. Kar je prijel v roke, je igralo in pelo. Z dobrim poslušom je lahko iz vsakega »glasbila« zvilbil kar je želel. Pridružili so se tudi prijatelji s podobnimi glasbili in glasovi, zato je bilo veselo v deški in fantovski družbi.

Pove tudi, da so lepi spomini na džez skupino iz Podgore, kjer je igral bas. Žal, živi so le še trije člani te zasedbe.

Od upokojitve dalje je že sedemnajst let in Cvetko se spomni kako je bilo »trdo« soočiti se brez dela. Manjkalo mu je delo, tisto vsakodnevno, od ure do ure, prijatelji. Kolikokrat je zjutraj vstal in se odpravil na delo. Potem ga je prešinilo, da ne more nikamor, ker je njegova firma v stečaju. Pol leta je potreboval, da so se misli na delo umirile.

V tretjem življenjskem obdobju je svojim ustaljenim navadam dodal razburljivo druženje v različnih društvih in skupinah. Pravi, da je zdaj pravi čas za vse to, saj je bil prej utrujen od dela in skrbi za družino. Tudi hude bolezenske preizkušnje so bile vmes. Zdaj je čas, da si privoščiš učenje, ustvarjanje in igranje.

»Sem član invalidskega društva,« našteva Cvetko. »Čebelarskega, kulturnega društva Jasen, sladkornih bolnikov, rdečega križa, aktivno sodelujem v društvu »Vezi«. Kamor pridem, je tam moje društvo, društvo veseljakov. Zdaj igram šou bajs, ki sem ga sam izdelal. Z njim se lahko pridružim kateremu koli inštrumentu. Znotraj vseh nastopov se največkrat srečujemo z ljudmi, ki potrebujejo posebno varstvo. Z glasbo in pesmijo jim lepšamo dni in jih prepričujemo, da je vsak dan lep, če mu dodaš glas inštrumenta in glas srca.

Najnovejše glasbilo, šou bajs, še ni dokončano, vendar nanj igra v vseh skupinah. S svojo iznajdljivostjo gre čez vsa pravila izdelave inštrumentov. Na svoj inštrument lahko igra bas, činele, zvončke in boben. A to še ni vse.

Nekaj Cvetkovih pravil življenja pa le moram zapisati, čeprav se mu je tisti hip, ko sem jih omenila, mudilo v skupino, ki jo s svojimi prijatelji muzikanti redno obiskuje.

»Ljudje bi deset let dlje živeli, če bi se več družili, veselili in iskali v sebi znanja, ki so njim svojska!« trdi Cvetko.

Kdor sreča Cvetka Proseno, sreča tudi njegove hudomušne verze, življenjske resnice, ki jih trosi, kar tako, iz rokava. Pravim, da jih ne bi smeli preslišati, temveč se iz njih učiti.

»Kdor zjutraj se smeji, cel dan žalost temni. Zato je vreden za tri. Na ta račun dolgo živi, ker mu po žilah teče žlahtnejša kri. To drži!«

V verzih je povedal še marsikaj in me pospremi do vrat. Tudi mene je razveselil in ta dan je po mojih žilah tekla žlahtnejša kri, napolnjena z njegovimi verzi, smehom in polko s katero sva začela dan. Takšen je pogled v svet žlahtnega Cvetka Proseno, bistriškega upokojenca.

Danica Pardo

Kindlerjev park – začetki in obnova

Viljem Kindler, ob priložnosti urejanja zelenic in znanega vodometa v vrtičku ob upravni zgradbi Tovarne organskih kislin Ilirska Bistrica. Na hrbtni strani slike je lastnoroden pripis: »Tudi v Tovarni organskih kislin v Il. Bistrici so došli, da hortikulturna urejenost zelenih površin vpliva na razpoloženje in zdravje delovnega človeka. Lansko leto je TOK v te namene, to je ozelenitev neposredne okolice tovarniških objektov, porabil din 370.700,00 – foto Kindler Viljem«.

Z odlokom Občinskega sveta Ilirska Bistrica, na pobudo Turističnega društva Ilirska Bistrica, je bil leta 2000 botanični in hortikulturni del Mladinskega športnega parka »Nade Žagar« ločen in poimenovan po pokojnemu Viljemu Kindlerju.

Takrat je bila sprejeta tudi obveza, da se park obeleži z doprsnim kipom snovalca in neformalnega ustanovitelja tega dela botaničnega parka, Viljema Kindlerja. Izdelan je bil načrt obnove in posodobitve parka z razsvetljavo tako, da bi služil kot varno sprehajališče občanov tudi v večernih urah. Zagotovljena bi bila tudi večja varnost objektov parka pred pogostimi razdejanji.

Načrt je predvideval obnovo in posodobitve, tudi drugega dela parka, ki je bil dograjen kot Mladinski športni park »Nade Žagar« že v letih 1950/52. Osrednji športni objekt je bil olimpijski bazen, ki je bil daleč naokoli prvi te velikosti. Celoten park je bil zgrajen pretežno z delom pripadnikov JNA – Garnizona AVTOŠOLA in s prostovoljnimi delom domačinov. Finančno pa je dela podpiral takratni Okrajni odbor in Ljudski odbor Ilirska Bistrica.

Do sprejema uvodoma omenjenega odloka sta športni park in kasneje urejen botanični park tvorila celoto pod imenom Mladinski športni park »Nade Žagar«.

Po dobrih enajstih letih se načrtovana obnova vendarle realizira, seveda ponovno na pobudo Turističnega društva Ilirska Bistrica in predvsem s finančno pomočjo občine, ob veliki zavzetosti župana Emila Rojca.

Ob tej priložnosti je zanimivo obuditi spomine, kako in kdaj je nastajal drugi del parka, ki ima pretežno botanični pomen in je svojevrsten hortikulturni dosežek. O tem najbolje priča dokument Viljema Kindler, ki ga je sestavil leta 1982, kot snovalec, pobudnik ustanovitve in graditelj parka. Dokument nosi naslov »Razvoj hortikulture v Ilirski Bistrici«. Številni doslej objavljeni zapisi so bili nepopolni in brez pomembnih datumov.

Kako je nastal omenjeni dokument? Samoupravna komunalna interesna skupnost – SKIS Ilirska Bistrica je 1. junija 1982, izdelala obrazložitev k predlogu za podelitev občinskega priznanja Viljemu Kindlerju, ki je bil posredovan pristojni komisiji Skupščine občine Ilirska Bistrica

Za sprejem predloga na skupščini SKIS, je bilo predhodno zahtevano poročilo o delovanju Hortikulturnega društva »Vrtnica« in tajnika društva Viljema Kindlerja.

Predsednik Izvršnega odbora SKIS je to zahtevo posredoval ustno dolgoletnemu predsedniku društva Mihi Primcu, le ta pa je zadožil tajnika društva.

Tajnik društva Viljem Kindler je dne 30. maja 1982, poslal podatke predsedniku I.O SKIS, ki jih je v dopisu imenoval »odgovore ...«. Ti so tvorili dokument, ki je bil poimenovan »Razvoj hortikulturne dejavnosti v Ilirski Bistrici«. Iz omenjenega dopisa je razvidno, da je Kindler že takrat pripravil slikovno kroniko o poteku hortikulturnih del, ki je bila razstavljena leta 1987, ob priložnosti praznovanja 25. obletnice obstoja zadevnega parka in 20 obletnice ustanovitve Hortikulturnega društva »Vrtnica«

Kratek povzetek iz dokumenta o razvoju hortikulture, z navedbo glavnih del in časovnih obdobji je sledeč:

- Bolj zavzeto se je Kindler pričel ukvarjati s hortikulturo leta 1962, čeprav je že prej sodeloval pri urejanju šprtnega dela parka.

- Kot začetek zbiranja sredstev od ljubiteljev naravne kulture omenja prispevka za zasaditev grmovnic in prvih drevnin, ki sta ga prispevala mati narodnega heroja Pinka Tomažiča iz Trsta in Brbiša rojenega v Šemijah in takrat živečega v Genovi.

- Kindler je bil takrat zaposlen v Gozdarski upravi in je lahko koristil skromna sredstva iz Sklada za pogozdovanje, kar je omogočalo začetna in skromna dela, ob vse večjem prispevku entuziastov s prostovoljnimi brezplačnimi deli.

- Drugi del parka nasproti kopalnega bazena se je pričel graditi leta 1962 in je bil v glavnem dograjen leta 1965.

- 31. maja 1967 je bilo ustanovljeno Hortikulturno društvo »Vrtnica« Ilirska Bistrica. Odbor sta vodila do svoje smrti: Predsednik Miha Primc in tajnik Viljem Kindler, slednji je bil motor društva.

Viljem Kindler – Razvoj hortikulture v Ilirski Bistrici

Takrat se je normaliziralo financiranje društva preko občinskega proračuna, nekaj let pre letom 1977 pa posredno preko Komunalno gradbenega podjetja Ilirska Bistrica.

- V letih 1967 do 1972 so bili hortikulturno urejene naslednje površine pomembnejših spomenikov: park ob spomeniku III. Prekomorske udarne brigade na Vidmu, Spominski park trem znanim domačinom pod zdravstvenim domom na Vidmu ter Hrib »Svobode«.

- Leta 1977 je od Komunalno gradbenega podjetja Ilirska Bistrica prevzela vse pravice in obveznosti novo ustanovljena Samoupravna komunalna interesna skupnost Ilirska Bistrica (skrajšano SKIS), ki je zagotavljala neposredno financiranje hortikulture dejavnosti društva.

- Leta 1979. je društvo prevzelo vzdrževanje vseh parkovnih površin in zelenic, vključno s starim spomenikom v Vojkovem drevoredu (odkrit 1952. leta) pod Hribom »Svobode«.

Društvo in predvsem njen tajnik Viljem Kindler, sta prejela številna odlikovanja, priznanja in pohvale, kar bo tudi predstavljeno na že omenjeni razstavi

Ta prispevek posvečam bližajoči se 100. obletnici rojstva zaslužnega občana Viljema Kindlerja, ki se je rodil 14. 02. 1912. leta in umrl 26. 05. 1994. Ob tej priliki bodo prizadevne članice in člani Turističnega društva Ilirska Bistrica priredile razstavo o življenju in delu Viljema Kindlerja, kar že danes lahko z gotovostjo napovem, glede na potek priprav.

Vitimir Dekleva

Konservativna miselnost, brezbržnost in podobni negativni pojavi so bili največja zapreka pri uveljavljanju hortikulture na območju Il. Bistrice. Ker pa sem bil prepričan, da je zastavljena pot pravilna sem se še vstrajnejše lotil dela. Svetel žarek plemenite nesebičnosti v začetku širjenja hortikulture miselnosti – od leta 1962 do leta 1967 – beleži kronika hortikulture urejanja v Il. Bistrici mater narodnega heroja Pinka Tomažič iz Trsta in Barbiša rojenega v Šembijah tedaj živečega v Genovi. S prostovoljnimi prispevki sta omogočila nakup prvih grmovnic in drevnin, ki so bile posajene v parku »Nade Žagar«. Tista leta sem bil še član Gozdnega nadzorništva – podrejen sem bil gozdarstvu s sedežem v Izoli. Za pospeševanje gozdarstva v zasebnih gozdovih so tedanja gozdna nadzorništva upravljala z gozdnim skladom. Z vednostjo meni nadrejenih gozdarskih ustanov v Izoli in Ljubljani sem lahko uporabil skromne denarne zneske za prva urejevalna dela, oziroma za osnivanje parka »Nade Žagar«. To so bila res skromna denarna, kljub temu pa so nam omogočila, da imamo danes v Il. Bistrici lep park. Prva dela – osnivanje parka »Nade Žagar« so bila v glavnem sanacijskega značaja. V neposredni bližini kopalnega bazena je bilo odlagališče odpadnega materiala in smeti, ne daleč od tod smrdljiva mlakuža kamor so se iztekale odpadne vode iz pisarn »Provizorija«. Odstranjeno je bilo odlagališče smeti in odpadkov – na tem mestu pa zasajene razne drevnine, odpadne vode so bile speljane v mestno kanalizacijo, mlakuža je bila poglobljena in očiščena, napravljen skalnjak in v zgrajeno umetno jezerce napeljana čista voda. V jezerce so bile vnesene ribice in lokvanj (prinešen iz Volčjega potoka). Pristopilo se je k speljavi parkovnih stez in poti.

Ko je bil zgornji del parka tako urejen smo pristopili k saditvi raznih vrst grmovnic in drevnin, ki sem jih nabavil »Arboretum Opeka« Vinica pri Varaždinu, »Arboretum Volčji potok«, iz drevesnice v Komnu na Krasu, »Semesadike« Mengeš in od drugod. Šele ko je bil gornji del park urejen in zasajen se je pristopilo k urejanju spodnjega dela parka (Dom tabornikov). Sezidan je bil kamniti portal z grbom mesta Il. Bistrica, postavljen star kamniti vodnjak iz leta 1767, speljane parkovne steze in poti, zgrajene stopnice in konečno zasajeno razno parkovno drevje in grmičevje.

Šele z ustanovitvijo Hortikulturenega društva »Vrtnica« Il. Bistrica po vpisu društva v register društev je začelo društvo dobivati dotacije za izvršena dela iz hortikulturenega področja. Za prve dotacije denarnih sredstev je poskrbela Skupščina občine Ilirska Bistrica, zatem pa na podlagi »Pogodbe za storitve« Komunalno gradbeno podjetje TOZD Komunalna stanovanjska dejavnost Il. Bistrica. Leta 1977 je vse pravice in obveznosti prevzela od Komunalno gradbenega podjetja Samoupravna komunalna interesna skupnost Ilirska Bistrica.

60 let Društva upokojencev Ilirska Bistrica

Pregledati prehojeno pot pomeni ozreti se in zaznati vse, kar je bilo na njej dobrega in kaj slabega, kaj vsečnega in kaj takega, kar bi raje pozabil.

Poudariti je potrebno, da daljše obdobje megli dejanja in včasih skrivi podobo dogajanja in njega nosilce, zlasti takrat, ko želimo obelodaniti dejanja pred več desetletji.

V mislih imam preteklo obdobje našega društva, Društva upokojencev Ilirska Bistrica. Nastanek društva sega v leta 1950 oziroma 1951. Oba datuma se pojavljata v dokumentaciji, kot je statistika, zapuščina ali pričevanje. Zapršeni arhivski dokumenti, kar se jih je še ohranilo, izkazujejo predvsem finančno poslovanje, zapiske nekaterih dogodkov, sezname ipd. Preseljevanje sedeža društva, hramba le tistega gradiva, ki je vezano na denarne zadeve in še kaj je povzročilo, da arhiv ni popoln, da marsikaj manjka in da bo v bodoče potrebno temu posvetiti nekaj več strokovnega dela in ga urediti. Žal, tako pač je.

Ne oziraje se na zapisano ugotavljamo, da se že dobrih šestdeset ali enainšestdeset let družimo, snujemo, pomagamo drug drugemu, krepimo telo in duha, se veselimo, se z žalostjo poslavljamo – skratka – smo družčina upokojenk in upokojencev. Je že tako, da v življenjskem krogu neusmiljeno sledi doba dobi in da za plodnim poletjem pride jesen polna sadov in za njo počitek – pokoj.

Upokojimo se tako ali drugače, upokojitev tako ali drugače sprejmemo. Za nekoga pomeni sivino bodočih dni, za drugega priložnost za drugačnost, za novosti. Preteklo življenje, polno doživetij, nas ponovno izziva in sili v drugačno obliko povezovanja in dejavnega življenja.

Združba, ki nam nekako najbolj ustreza, je upokojensko združevanje, organizirano v društvih, ki delujejo po sprejetih pravilih in programih. Zakaj se združujemo?

V nas je še veliko volje in moči, znanja in izkušenj, da bi jih kar tako zavrgli. Sebi in drugim želimo podariti te vrednote, obogatiti obojim sedanjost.

Tako se je tistega davnega leta 1950 združilo kar nekaj upokoženk in upokojencev iz Ilirke Bistrice in ustanovilo društvo. Nekaj sto upokojencev je izvolilo svoje vodstvo, na čelo pa je stopil Drago Grlj, do takrat uspešen vodilni v industriji, z bogatimi vodstvenimi izkušnjami.

S peščico zagnanih članov vodstva so začeli orati ledino. Uspeli so. Seme je pognalo kal, društvo se je obdržalo do današnjih dni.

Nepredstavljivo je, da je v teh šestih desetletjih v društvu zrastle nekaj tisoč članov, da se je izpeljalo toliko dejavnosti s področja skrbi za človeka, izobraževanja, spoznavanja domovine in tujine preko izletov, športnih in kulturnih dejavnosti, zabavnih programov, vključevanj v dejavnost občine in širše skupnosti ipd., da bi jih težko prešteli.

Brez dvoma gre zasluga članstvu, ki pa bi brez neutrudnih in požrtvovalnih voditeljev težko to dosegli. V spominu se vračam v preteklost in pred mano zaživijo podobe poleg že omenjenega Draga Grlja še Jože Žnidaršič, Darinka Žbogar, Ivan Skrt, Ado Muha in Miro Štemberger. Predsednica in predsedniki, vredni vsega spoštovanja. Kapo dol!

Bili pa bi nepošteni, če ne bi poudarili nesebično pomoč tajnic in blagajničark: Anči Volk, Dragice Milostnik, Zorke Saje, Dragice Penko, Zdenke Zidar, Nerine Boštjančič in tajnikov: Janka Milavca in Toneta Knafelca.

In danes?

Še vedno delujemo v sestavi: predsednik Franc Gombač, podpredsednik Miroslav Štemberger, tajnica Angela Vrh, blagajničarka Nerina Boštjančič in računovodkinja Majda Primc. Preveč časa bi mi vzelo naštevanje vseh predsednikov in članov delovnih teles društva in drugih oblik delovanja, zato se jim v tem prispevku le iskreno zahvaljujem za vložen trud in delo. Naše delovanje je še vedno usmerjeno prvenstveno k upokojenkam in upokojencom, preko njih pa k vsej ostali populaciji. Saj živimo in delamo za vse generacije.

Franc Gombač, predsednik

Na jurški zemlji

Tak je naslov knjige, ki jo je napisala mlada zgodovinarica Irena Uršič. Lahko bi rekli, da je nekak rojstni list vasi. Jurščani smo ponosni na to, saj se le redko katera vas lahko pohvali s tako temeljitim zgodovinskim prikazom nastanka vasi in njenih prebivalcev.

Knjiga pa je zanimiva tudi za širši krog bralcev, saj nas na poljuden način seznanja z geografskimi in še posebej z zgodovinskimi razmerami na našem območju v 15. in 16. stoletju. V knjigi Na jurški zemlji je mogoče dobiti odgovor na vprašanja kdaj, zakaj in od kod izvirajo Jurščani. V naslednjih dveh (Vera Žužek: *Moje življenje, moja vas, moja borba*, izdano v samozaložbi leta 1996 v Trstu in Na Jurščah sem doma, ki jo je napisal Ignac Sedmak in je izšla leta 2009) dobimo odgovor na vprašanje, kako so živeli.

Omenjenim trem knjigam pa lahko dodamo še četrto. To je pesniška zbirka *Poezije*, ki jo je napisala prva učiteljica Štefanija Knafelc Pečar. Rojena je bila v Tržiču (Malfalcone) pri Trstu. V osnovni šoli v Gorici je bil njen učitelj verouka Simon Gregorčič, očetov prijatelj in goreč član društva Sloga. Leta 1905 je bila zgrajena nova šola na Jurščah in je kot prva učiteljica

začela učiti skoraj 100 otrok. Vaščani so jo visoko cenili, iskreno so jo spoštovali in se je še dolgo s hvaležnostjo spominjali. Zato je bila njena pesniška zbirka *Poezije* predstavljena na Jurščah. Knjiga je izšla leta 2007.

Pričujoči zapis je pravzaprav zelo zgoščen povzetek vseh štirih knjig in je nastal za člane Kukulturniške klepetalnice, ki deluje v okviru društva univerze za tretje življenjsko obdobje v Ilirski Bistrici in so se na prvem srečanju v tem študijskem letu zbrali na Jurščah 5. oktobra.

Iskanje najstarejšega zapisa o vasi se povezuje s pašno planino Juršič. Na to planino so poleti prignali drobnico pastirji iz Istre in drugih obmorskih krajev. Prvi deželni knez, ki je omenjen kot lastnik planine, je bil avstrijski nadvojvoda Karel, ki je leta 1580 ustanovil kobilarno v Lipici. V iskanju pašnih planin so nameravali pripeljati lipicance tudi na planino Juršič. Vendar pa je to planino od plemenitega gospoda Kobencla leta 1604 kupil plemič Jurij Štemberger. Plemiški naziv mu je podelil cesar Ferdinand II. zaradi zvestega službovanja v miru in vojni zlasti v Vojni krajini. Bil je glavar v Kastavu, zakupnik gospostva Gotnik, posestev v Lipi,

Jablanici, v Kosezah, Kastavu in gospodar gradu Kalec pri Zagorju. Torej nedaleč od vzpetine Gradec, za katero je vas Juršče. Ljudem na Zgornji Pivki je grad Kalec poznan predvsem po narodnem buditelju, pesniku in deželnemu poslancu na Dunaju graščaku Miroslavu Vilharju, ki pa je postal lastnik gradu mnogo pozneje. Za nastanek vasi je pomemben prvi lastnik gradu Kalec Jurij pl. Štemberger. Ta je po letu 1604, ko je kupil planino Juršič, začel naseljevati svoje podanike in ljudi, ki so bili podložniki gradu s Prema in sosednjih gospostev, na svoji pristavi in tako je nastala vas Juršče, ki je najmlajša vas na Pivškem. Iz dokumentov je razvidno, da je nastala v letih od 1604 do 1629.

Prva zgradba naj bi bila Gradarjeva hiša, ki ima še danes to ime, v najstarejših zapisih pa najdemo tudi ime V gradu. Okrog gradu je bil lepo urejen vrt, Pungard, ki so ga obroblyale lipe. Še danes stojijo tri, ki naj bi bile stare več kot 300 let in so zaščitene kot hortikulturna dediščina. Ena med njimi (Bazjeva lipa) ima obseg debla 425 cm.

Juršče je danes vas, ki ima 95 hišnih števil in le okrog 150 prebivalcev. (Leta 1931 jih je bilo 410.) Leži na nadmorski višini 704 m. V nekakšni skledi, ki jo obdajajo na vzhodu Javorniki s Kršičevcem (1092 m), na severu Jerusi s spodmolom, na jugu Rožanc (820 m) in Gradec (787 m) – za Rožancem in Gradcem je danes vojaški poligon, proti zahodu pogled bolj sluti kot vidi Pivško dolino.

Cerkev je postavljena ob južnem robu vasi in je bila zgrajena nekaj let kasneje kot Gradarjeva hiša. Na lepem kamnitem okvirju vhodnih cerkvenih vrat je letnica 1664. Štiri leta pozneje je bil dograjen zvonik, v katerem so trije zvonovi.

Posvečena je svetemu Juriju, ki je zaščitnik kmetov in pastirjev. Goduje 24. aprila. Sveti Jurij je v jurški cerkvi upodobljen zgolj kot vitez brez konja in s sulico brez pokončanega zmaja. Ne vem, če je še kje v sicer številnih cerkvah po Sloveniji,

ki so posvečene temu svetniku, podobna upodobitev.

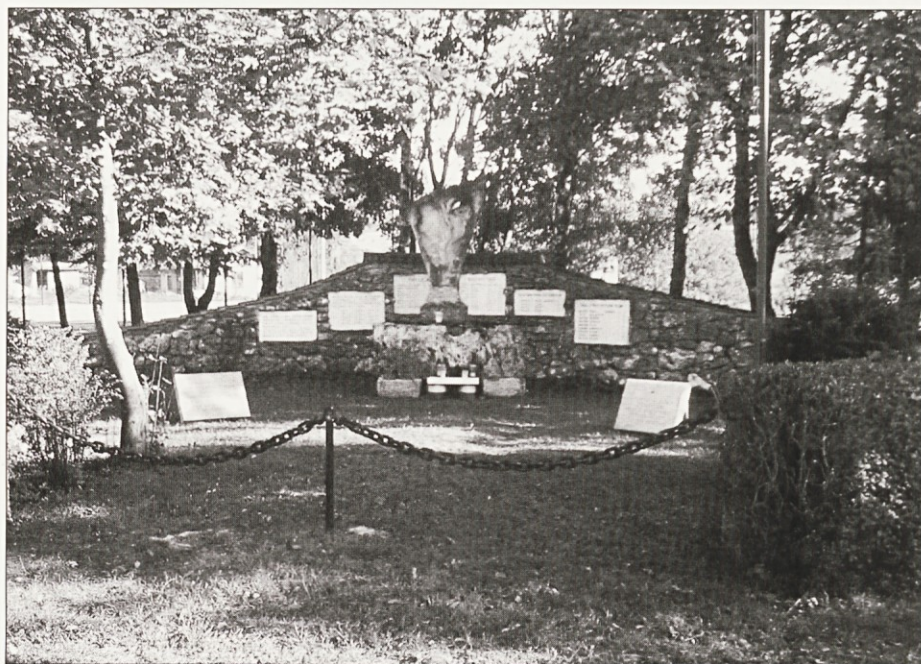
Zelo zanimiv je zapis o posvetitvi cerkve. Posvetitev je 20. junija 1693 opravil tržaški škof Janez Frančišek Miller in je pomenila velik dogodek za vas in okoliške kraje. Škof je v tistih dneh obiskal župnijo Trnovo in kaplanijo Knežak, ki jima je bilo Juršče podrejeno. (Vse do izgradnje novega pokopališča je spadala vas pod župnijo Knežak.) V poročilu je škofov tajnik zapisal, da se je škof tega dne »zgodaj zjutraj odpeljal s Prema na Juršče, kjer je ob pobožnih molitvah predstavnikov kranjske deželne zbornice in domačinov slovesno posvetil cerkev z oltarjem v čast mučenca svetega Jurija. Potem je kljub utrujenosti in izčrpanosti zaradi jutranje poti, dolge 8 milj, in napa ob posvetitvi hotel razveseliti tisto ljudstvo, ki ga je prosilo, naj blagoslovi tri zvonove ... Ker je prišla velika množica ljudi zunaj Kranjske in iz drugih krajev, jih je, namesto da bi se spočil, hotel potešiti s podelitvijo zakramenta svete birme 294 osebam, nato pa se je brez oklevanja s celotnim spremstvom ter gospodi nadžupniki, drugimi duhovniki in gospodo napotil proti Slavini.« To je moral biti res veličasten dogodek. Shod cerkvene in posvetne oblasti. Gotovo je imelo Juršče v tistem času pomembnejšo vlogo, kot v stoletjih in desetletjih kasneje.

Za podkrepitev te moje trditve bom navedel še nekaj dejstev o Cunarjevi hiši. (Danes je to znana kmetija s kmečkim turizmom.)

Na vojaškem zemljevidu iz 18. stoletja je lepo videti osamljeno Cunarjevo hišo, postavljeno stran od vasi, ob poti, ki proti zahodu mimo vzpetine Gradec (gradišče iz rimske dobe) vodi iz Loške doline v Pivško in dalje proti Trstu. Cunarjeva hiša je bila mitnica deželnih stanov, kjer so nadzorovali prehajanje tovara in pobirali posebno davščino na različne vrste tovara. Sredstveninski urad je imel tri visoke cesarske uradnike in skupino vojakov. V sredini 17. stoletja so bili temu uradu podrejeni uradi v Trnovem, Jablanici, Klani

in Kosezah. Zanimiv je tudi zapis, da je bila plača v uradu na Jurščah med najvišjimi na Kranjskem. To samo potrjuje, kako močna je morala biti prehojena pot tovornikov čez jurško zemljo.

V 20. stoletju so se v vasi dogajale pomembne spremembe. Urejena je bila preskrba z vodo, zgrajena šola, vas se je s cesto povezala s soslednjimi kraji, zlasti pa je napredovala po drugi svetovni vojni in zlasti v zadnjih štiridesetih letih 20. stoletja; skratka »od pertolejke do interneta in kabelske televizije«, kot je zapisal avtor knjige Ignac Sedmak.

V začetku stoletja je bila zelo pomembna pridobitev, ko so zgradili velik, sodoben vodnjak, kakršnega ni daleč naokrog. Zaradi kraških tal v bližini ni vodnih virov. Prebivalci so uporabljali vodo iz lokev, v katerih se je zbirala deževnica. Zato je Avstro – Ogrska na začetku stoletja zgradila velik vodnjak. V krogu premera šest metrov so zidarji v živo skalo, deset metrov globoko, vkopali in zabetonirali rezervoar in uredili čistilne naprave. Še danes lahko občudujemo ta podzemni sistem. Za dotok vode so uredili zbiranje deževnice z osemnajstih bližnjih streh s površino približno 1800 kvadratnih metrov. Ta štirna je bila več kot pol stoletja edini

vir vode za vse prebivalce vasi. Zato je razumljivo, da se je delitev vode odvijala strogo po dogovorjenih načelih. Starejši prebivalci so pripovedovali, da je tistega, ki je prekršil načela, doletela kazen – cel teden je ostal brez vode.

Drugi pomemben dogodek je bila izgradnja ceste do soslednjih vasi, do Bača in do Palčja in dalje do Pivke. Na začetku stoletja je bila načrtovana in že začeta gradnja široke ceste od vasi proti gozdu in naprej proti Loški dolini. Toda začetek prve svetovne vojne in kasnejša rapalska meja sta te načrte zaustavila. Prav gotovo

je imela Avstro – Ogrska drugačne načrte kot Italija. Avstrija je uredila vodno oskrbo, zgradila moderen vodnjak, novo šolsko zgradbo in začela gradnjo nove ceste proti Loški dolini. Italija pa je imela drugačne načrte. Vedeti je treba, da je po Javornikih potekala državna meja med Italijo in Jugoslavijo in je bilo zato gibanje omejeno. Vas pa je zelo nazadovala. Italija ni za dobro vasi storila ničesar. Vojaki so zasedli polovico šolskega poslopja in uničili lep šolski vrt, učiteljica Štefanija Knafelc Pečar pa se je morala z družino preseliti v Hruševje. Pojavile so se celo govorice, da namerava Italija preseliti celotno vas, ker naj bi razširili vojaški poligon od baške in

zagorske gmajne do naše vasi. Skromna kmetijska zemljišča, velika gospodarska kriza v letih 1929–30, oddaljenost od večjih krajev, državna meja, ki je onemogočala delo v gozdu, kjer so gozdni delavci lahko vsaj skromno zaslužili, da so lahko preživele cele družine, fašistična politika in zapostavljanje domačega prebivalstva je pogojevalo veliko izseljevanje. Samo v letih 1929–30 se je v Argentino izselilo 43 vaščanov, večinoma mlajših mož in žena, ki so doma pustili mlade družine. Vse te skromne razmere so po mojem botrovale temu, da so se pojavljale naklonjene in tudi manj prijazne govornice o vasi in njenih prebivalcih.

Življenje na Jurščah je bilo še nekoliko težje kot v drugih sosednjih vaseh, tudi zato, ker je pri nas manj obdelovalne zemlje, ki je drugim nudila vsaj skromno preživetje.

Zato so se Jurščani tako množično pridružili partizanskemu boju, pomagali borcem, jim nudili zavetje in delili z njimi skromen kos kruha. V vasi ni bilo niti enega izdajalca. Toliko borcev, kurirjev in obveščevalcev ni šlo skozi nobeno slovensko vas. V gozdu nad vasjo je bila ustanovljena in se je ves čas zadrževala komanda mesta Št. Peter. Partizani so v vasi prirejali mitinge, na katerih so nastopali umetniki kulturniške skupine XIV. Divizije. Med njimi tudi pesnik Karel Destovnik Kajuh, ki se ga starejši vaščani še spominjajo. Kulturniška skupina je v Mrzli jami nad Jurščami na ciklostil razmnožila Kajuhove pesmi. To je bila prva pesniška zbirka, ki je izšla v vojnem času. Verjetno je to edinstven primer v okupirani Evropi. Na žalost je pesnik slabe tri mesece za tem, 22. februarja 1944, padel ob pohodu XIV. Divizije na Štajersko.

Naj na tem mestu zapišem še dogodek, ki se je zgodil pozimi leta 1944 in ponazarja veliko predanost narodnoosvobodilnemu gibanju. V vas je prišla Istrska brigada. Rekli so ji »copatarska brigada«, ker so bili borci slabo obuti in oblečeni. Mož, ki je bil

takrat star 60 let, je med borci opazil fanta v dotrajanih in raztrganih čevljih. Sezul je svoje čevlje in jih izročil temu fantu, sam pa je bos odšel domov.

Pomudimo se še v spominskem parku sredi vasi, kjer so na kamnitih ploščah zabeleženi dogodki, ki so boleče zarezali v spomin. Po zamisli nekaterih vaščanov je na osrednjem mestu na velikem kamnitem podstavku postavljen kip kurirja, ki ga je izdelal akademski kipar Janez Pirnat. Na spominskih ploščah so zabeleženi dogodki, ki so zaznamovali čas in zapisana imena padlih, pogrešanih in umrlih v obeh vojnah. Posebna plošča je namenjena spomenu na dogodek, ki je pretresel vso vas in tudi okoliške prebivalce. 24. julija 1949 se je tragično končala otroška igra. Skupina otrok, starih od šest do deset let, je prav na ta prostor, kjer danes stoji spominski park, prikotala letalsko bombo in kmalu je nedeljsko popoldne pretrgala močna eksplozija. Življenje je tedaj izgubilo pet otrok, eden je ostal invalid brez noge, drugi pa je zaradi ran umrl pozneje. Pokopani so v skupni grobnici na pokopališču v Knežaku.

Dogodek je za nekaj let zavil v črnino vso vas. Šele pozneje, ko je bilo otrok nekaj več, se je počasi vračalo življenje..

Danes stoji ob cesti na začetku vasi tabla z napisom Juršče. Ime vasi je zapisano tako, kot so Jurščani ves čas imenovali vas. V arhivskih dokumentih najdemo še vsaj pet zapisov. Do nedavnega je bil uradni zapis Jurišče. Zgodovinarka Irena Uršič je v svoji knjigi navedla še nekaj imen, ki so bila izpeljana iz imena pašne planine Juršič.

Jurščani pa imamo tudi svojo himno. Včasih ni bilo priporočljivo omeniti, kaj šele zapeti pesem *Ko psi zalajajo*, če si bil v družbi Jurščanov. Danes jo mešani pevski zbor, ki je gonilna sila kulturnega društva in zelo pestrega kulturnega življenja v vasi, zapoje skoraj na vsaki prireditvi. Jurščani se nič več ne razburjajo zaradi tega in tudi tisti, ki bi morda želeli nekoliko zafrkljivo

ponagajati, kmalu spoznajo, da to nima več zelenega učinka.

V zadnjem času ostaja doma nekaj mladih družin in upajmo, da jih bo v prihodnje še več. Nekaj hiš je lepo obnovljenih, nekaj starejših pa so pokupili kupci od drugod in ne izhajajo iz Juršč. Všeč jim je zdravo okolje in prijaznost vaščanov. Dve družini sta se za stalno naselili, nekaj pa je t.i. vikendašev. Poleg ovčereje, ki je bila prevladujoča dejavnost v vasi, se v zadnjem času uveljavlja tudi čebelarstvo. Zaradi čistega okolja in bližine gozda je na razpolago dovolj zdrave čebelje paše.

Dvakrat na leto pa vas še posebej zaživi. To je najprej za shod svetega Jurija (24. aprila), ko se število prebivalcev najmanj potroji in pa za prvi maj, ko planinska skupina skupaj z vaško skupnostjo in kulturnim društvom organizira pohod na Kršičevce (1092 m). Tega v zadnjih letih obišče tudi med letom vse več planincev iz domovine in iz zamejstva.

Tako postaja vas vse bolj znana številnim obiskovalcem.

Andrej Žužek

AllStar ali smešno žalostna izkušnja ene mame

Pisalo se je leto 1984. Bila sem na začetku venenja, ki ga prinašajo srednja leta. Tudi temu primerno sitna. Moji dnevi so se začeli ob 4. uri zjutraj in z hitrostjo bliska in treska, tekanja in bentenja, zaključevali tam okrog 9. zvečer.

Moja dva nadobudna najstnika sta mi vsako uro nekajkrat scefurala potrpljenje na tanke nitke, ki so se zjutraj naslednjega dne ponovno lepo zavozlale in se tekom dneva nekajkrat spet razvozlale.

In tako iz dneva v dan. Polno jeze in še več humorja. Če sedaj pomislim, bilo je krasno.

Nekega dne je treščilo vame:

»Aja, moje superge niso originalne. Se jih več ne obujem. Hočem All stars. Dejan ima originalne in Matjaž in skoraj vsi v razredu.«

»Ja, sinek, kje pa naj jih dobimo?« »Ja, ene mame gredo v Palmanovo in tam imajo vse originalno, veš, tudi Lewiske ...«

»Pa kako naj gremo v Palmanovo, če nimamo avta, no?« »Ja, pa se ga sposodi ali se znajdi ... Ne morem na šolski izlet v teh gnilih supergah. In te kavbojke, kje si kupila to cunjjo, to sploh ni Lewis 501, to je ponaredek, kar vsi vidijo in me zafrkavajo!«

Oh, oh. Moj otrok ne sme biti prikrajšan. Kaj si bodo mislili o meni? Kdaj bo plača ... Še 8 dni ... Joj, mulc, jaz sem hodila v šolo v gumijastih škornjih, predelanem plašču in bosanskih zbadajočih nogavicah ... Ah, naj bo otroku boljše, naj uživa. So pač drugačni časi ...

Počakala sem plačo, pa smo določili dan za veliki pohod na Palmanovo.

Moj sinek je bil ubogljiv, pisal je šolske naloge, vse je pojedel, ni jezikal, skratka, bil je zlati sinek.

Plača je bila točno 15. – ne tako kot zdaj, če pride pride. Največkrat tudi ne ...

Prišel je veliki dan: gremo po AllStar. V mesto sanj – Palmanovo. S seboj sem vzela kar približno polovico plače v upanju, da bo dovolj, kajti sinek si lahko še kaj zaželi, in tu bo predstava – tragedija ogromnih razsežnosti, ki ji ne bom kos. Tekle bodo grenke solze. In imela bom občutek obupne krivde, kar ne bi bilo prvič.

No, grem lepo po jugota na rent-a-car. V Koper; in – via Palmanova. Prvič sem se namenila sanjski trgovski center tistega časa. Mislila sem, da nisem vredna stopiti v ogromno trgovino, vso bleščečo in razkošno. Kako naj se obnašam? Saj bodo vsi videli, da sem s kmetov!

No, na vratih trgovskega centra so naju ustavili strogi varuhi reda in miru. Sledil je ukaz v srbo-bosanščini, »šta imaš u torbi, pusti torbu v avtu, unosi samo malu boršu« ... V tistem trenutku sem spoznala, kakšna beda smo, kako nas kapital ponižuje, in potihem sem ju poslala tja ... no, saj veste.

Kristus, kakšna gneča. V dokaj majhnem prostoru se je trlo ljudi vseh narodnosti iz stare Juge. Drug drugemu smo stopali na čevlje, slišale pa so se tudi glasne narodne kletvice. In tedaj sem spoznala, da me je sram. Sramovala sem se pred seboj tega, da me je bilo sram vstopiti; sram občutka manjvrednosti, ki sem ga občutila pred slabe pol ure, ko sem še iskala parkirišče. Pogum mi je takoj zrasel kot srebro v termometru. Adrenalinček je zalil vse pore mojega jaza. No, če je tako, pa se pridružimo čredi. Sina sem vpregla pod roko in se vztrajno komolčkala k prodajnemu pultu. Tudi jaz sem stopala drugim na prste in se kar takoj prilagodila prerivajoči se čredi.

Sledil je nakup zelenih Allstark. Ampak ni šlo kar tako, da poveš številko stopala. Jugo prodajalka naju je poslala na pano po številko kode za AllStar št. 39. Pa si jo zapisati. Kje je kuli? Vse vržem iz torbice in si kodo napišem na majhen s črtalom za oči. Drugače se ne ve, katere hočeva. Ponovilo se je komolčkanje in takrat so mi po hrbtu že polzele kapljice znoja, ta mali pa je imel solze v očeh. Prav malo je manjkalo, da ni zatulil, da noče nobenih AllStark, samo domov naj gremo ...

O, kakšna profesionalnost! Gneča, roke, segajoče preko glav, povej kodo, drugače ne »mogu prodati!« Nešteti zapleti s kodami, številkami velikosti, blagajniškimi procedurami – bila sem čisto zmedena in prepotena pred budnimi očmi dveh uniformiranih avtoritet naše jugonarodnosti, ki nam je, kupcem nekoliko temnejše polti in nam »normalnim« budno sledila z očmi, potencialnim tatovom namreč. »Ništa otvarati«, ne obuvati, ne poskusiti; »uzmi robu i k vratima«, »daj mesta drugima, da vidimo« ... Sledilo je neke vrste skeniranje kupljenega. Da, tukaj se je pokazala vsa slava in beda nas Balkanezov v istem košu, vsi mi potencialni tatovi, v tej bleščeče bedni trgovinici, imenovani raj Palmanova. Na nas, Balkaneze, je treba posebej paziti!

Ko sva na vratih prepričala mrke face, da imava račune in da ni v vrečkah nič drugega, razen kar piše na računih (kakih 5 minut je trajalo), zadaj pa dolga vrsta čakajočih na izhodno skeniranje ... je sledilo bridko kesanje mojega sina, ki me je navlekel v to avanturo. Gledal je skesano kot moker psiček in menda sem se mu celo zasmilila. Niti omenil ni lakote. Kar čemel je v kotu na zadnjem sedežu in tedaj je verjetno prvič spoznal, kaj je beda, in slutil je, da smo prerivajoči se, utrujeni in nervozni kupci vredni pomilovanja. Ne, nikoli več, sem pomislila, pa tudi niti na Fernetiče ne, k fašistu. Tudi on nam ne dovoli vnašati v trgovino z nekalitetnimi v cunjami nobene prtljage: »ništa torba, torba u auto« ... Podprto s kazalcem, ki kaže »nazaj«.

Pujsek ve vse

No, pa gremo domov. Oj, ljubi domek, kako si daleč. Dež je lil kot iz škafa. Spotoma sva pobrala dva mulca iz Bistrice, katerih mame niso bile pripravljene na svoja ramena naložiti križ nakupovanja z mularijo, sposojenim avtom in požreti poniževalne obravnave v tistem centru, kjer sem bila prvič, zadnjič in nikoli več.

No, cena tega izleta je bil karambol. Neki ovinek in neki klanec sta bila preveč za moje načete živce. Pločevina je hreščala, ko smo se skotalili v levo navzdol, razbili avto in se tresoč splazili iz njega,

Malo skozi okno, malo skozi vrata. No, kaj je sledilo, niti ni tako pomembno, hvala bogu le za napredek naše ljube Slovenije, ki je prav kmalu začela uvažati originalne kitajske All Star in Lewis 501 ... In moj sinek je odrasel v pravega človeka. O muhavosti ni več niti sledu. Včasih pa mi reče: »ja, zakaj pa si me poslušala?« Ah, ne komentiram ... Po svoje je bila ta izkušnja res koristna.

Kitajci nas imajo radi!

N.F.P.

»Vidiš, tukaj je dnevna, tukaj kopalnica, dve kopalnici smo naredili, to je otroška soba, to ...« Hodila sem za njo, nekako zbegano, nezainteresirano, kot da si ogledujem popolnoma neznano hišo, hišo, s katero me prav nič ne veže. To ni več hiša mojega otroštva, mojega odraščanja, vse je drugače, vse v ploščicah, parketu, vse tuje, mrzlo, brezosebno, le zidovi so ostali.

Kaj delam tukaj? Bilo mi je žal, da sem prišla.

Takrat pa sem ga zagledala: trebušatega, lesenega pujska, temnordeče, skoraj vinske barve, s privihanim repkom in zarezo na vrhu hrbtna. Moj šparovček. Popolnoma sem pozabila nanj. Darovala mi ga je teta Pavlina, kot toliko drugih reči. In zdaj je stal pred mano, na polici v bivši Pavlinini kambri, sedanji otroški sobi. Edini predmet, ki ni bil zavržen, edini, kot vez med generacijami, edini, ki ve, da je bila ta hiša nekoč dom številne družine, polna življenja, joka, veselja, žalosti, kričanja, zmerjanja, ljubkovanja, grobosti, nežnosti ...

Stala sem s pujskom v roki in toplo me je preplavilo. Skozme so se kot v filmu zvrstili prizori.

Avgustovsko nedeljsko jutro. Vaški praznik. God vaškega svetnika. Hiša je polna sonca, prazničnega sonca, ki kot ponorelo lije skozi vsa okna. Hiša se blešči od čistoče. Ves teden smo ženske čistile, prale, prezračevale žimnice. Vse pometeno, dvorišče, hlev. Vrvež. Vsi tekamo iz kuhinje v sobe, iz sob v kuhinjo, srečujemo se na stopnišču, na hodniku in kričimo drug čez drugega: kje je moja srajca, so zlikane hlače, očisti čevlje, poglej, mi to dobro pristoji ...

Pavlina je še celo noč šivala. Na obešalnikih že čakajo nove obleke, to je dan, ko moraš k deseti maši obvezno v novi obleki. In tisti dan me niso kaj dosti brigale mašne pobožnosti, z užitkom sem opazovala zavistne poglede na svoji novi obleki, saj je bila Pavlina najboljša šivilja.

Ta dan se je zbrala vsa žlahta. In zvečer ples.

Na enem takem avgustovskem plesu sem se zaljubila vanj. Ne vem, kaj ga je vleklo k meni, nova obleka ali poškodovana noga, zaradi katere nisem mogla plesati. Tudi on je imel zvinjen gleženj in tako sva obsedela sama pri mizi, medtem, ko so vsi noreli in se zabavali na plesišču. Nama ples tistega večera ni bil potreben.

Pavlina se danes vrne. Vsi smo vznemirjeni, tokrat je dolgo ni bilo, celo leto. Oče je zapregel zapravljičev, da jo gremo čakati na postajo. Najbolj sem si njene vrnitve želela jaz, saj sem bila njen scarkljanček. Pripovedovali so mi, da me je ona, ko sem bila še majhna, vsak večer položila v posteljo in vsako jutro dvignila in me odnesla v kuhinjo. Če je ni bilo, sem bila sposobna ure sedeti vrhu stopnic, se kujati in cmeriti in ponavljati: teta dol, teta dol. Nikomur se nisem pustila odnesti. Moje kujanje se je po dolgem času končalo tako, da sem od onemoglosti kar sede na stopnicah zaspala.

Še sedaj jo vidim, ko se je pojavila na vratih vagona. Prava gospa. Lep, moderen kostim, italijanski čevlji in torbica in potem ogromno prtljage. Zapravljičev je bil poln torb in kovčkov, v njih pa darila za celo družino. Vedno je ves zaslužek porabila za nas. Torbe so se začele odpirati v njeni sobi, vsega je bilo v njih, oblek, obutve, igrač, sladkarij. In potem pomerjanje, ogledovanje. Koliko užitka.

Tudi ona se smehlja in uživa z nami.

Prepir med svakinjama, teto Pavlino, očetovo sestro in med Mico, mojo mamo, ki se je k hiši priženila, se je vedno začel iz niča. Vedno enako in vedno je prerasel v pravi vulkan. Začela je Pavlina.

Mica, juho si presolila, ali pa: Mica, ta krožnik ni dobro pomit, na njem so še ostanki hrane, ali pa: Mica, to bluzo si slabo oprala, na njej so še madeži, ali pa ...

Veliko je bilo še teh ali pa.. in veliko vedno enakih izgovorov: Ej, ne, samo dve zrni soli sem dala, vse sem dobro pomila, bluza ne more biti umazana, saj sem jo dobro oprala ... Če bolj ji je prva molila masten madež pod nos, bolj je druga vztrajala, da to ni res. Vsi smo nekako onemeli, otrpnili in točno vedeli, kaj bo sledilo. »Velika packa si, površnica, nemarnica, nikoli nobene reči ne znaš narediti prav.« Prvi se je glas nevarno višal, vedno več je bilo zmerljivk, grobih besed, trdih besed, besed, ki so hotele prizadeti. »Preklet bodi dan, prekleta ura, ko si prišla v to hišo.«

Očitki. Očitki. Očitki.

»Samo na svet jih znaš spravljati, goli in boski bi hodili, da ni mene.«

Druga ni vpila nazaj, ni zmerjala in to sem ji kot otrok zamerila, zakaj se ne brani, zakaj ne zrohni, zakaj vse to vedno ponižno prenaša?

Pa tudi to sem ji zamerila, da nikoli, če je bil prepir še tako hud, ni priznala svoje napake.

Ko sem kasneje v življenju naletela na ljudi, ki so za svoje slabo, površno opravljeno delo vedno iskali neke izgovore, ki nikoli niso hoteli priznati, da so storili kaj narobe, jih nisem mogla razumeti. Če bi energijo vloženo v zanikanje svojih napak vložili v njihovo odpravljanje, bi si v življenju marsikaj poenostavili.

Zdaj se sprašujem, ali bi bila res rešitev, če bi mama priznala, da je hrano presolila, da je v juhi las, če bi priznala te svoje majhne napake, če jih ne bi več ponavljala. Ali bi s tem preprečila grozo prepira?

Dolg je bil seznam očitkov in žaljivk, ki jih je prva izbruhal, nikoli ni ničesar izpustila, le nove je dodajala. Šele, ko se ni mogla trenutno ničesar več spomniti, je razpenjena odvihrala v svojo sobo. Pa ne za dolgo. Vedno znova se je vračala, izkričala, kar se je medtem spomnila, in spet odvihrala.

Potem je nastopilo obdobje molka, kujanja in gladovne stavke.

Spet ni moja otroška pamet hotela doumeti, zakaj se kuja ona, ki je vso intrigo speljala.

V njeno sobo sem takrat lahko vstopala samo jaz, bila sem izbrana za posrednika. »Pojdi jo poklicat naj pride h kosilu.«

»Nočem kosila, kar sama naj ga požre.«

»Na, nesi ji, danes ni še nič jedla.«

Nosila sem kavo, mehko kuhana jajca, druge priboljške, ki jih ji je mama pripravljala. Ena me je pošiljala s hrano iz kuhinje v sobo, druga me je pošiljala iz sobe v kuhinjo, pa ne samo z zavrnjeno hrano, tudi z naročili, kaj vse moram povedati. Nazaj grede sem se še sama malo posladkala, posrkala malo prave kave, pojedla nekaj žlic tega, pojedla malo onega, s tem sem si najbrž hotela poplačati trud.

Potem je prišel dan, ko je bilo kujanja konec. Bilo je, kot da se ni nikoli nič zgodilo. Prišla je iz sobe, jedla, pila, spet sta sproščeno klepetali. Vsi pa smo vedeli, da bo slej ali prej prišlo do novega prepira z enako ali še večjo silovitostjo in družina bo spet v krču.

Medtem pa se je dogajalo veliko lepega, veliko veselega.

Pavlinina soba je bila kot zatočišče, v njej si lahko sanjal, razumela je te sanje in jih velikokrat tudi uresničevala. Karkoli sem si zaželela, sem zaupala njej. Nikoli mami. Vedela sem, da me bo mama odpravila s kratkim: »Se ti meša, kje naj vzamem denar.« S Pavlino sva pa dneve in dneve razpravljali o novi obleki, novih čevljih, kar tako, kako lepo bi bilo to imeti. In potem je od nekod prinesla blago in obleko sešila.

Pa moji prvi čevlji z visokimi petami, prinesla jih je iz Trsta. Bili so najlepši čevlji na svetu, beli s tanko visoko peto. Mama se je protivila, češ, kaj ji je bilo tega treba, za

visoke pete bo še čas. Niti sanjalo se ji ni, koliko užitka so mi prinesli ti čevlji. Pavlina je to vedela.

Ko sem hodila že v srednjo šolo in sem zgodaj zjutraj prišla v njeno sobo, da jo pozdravim, saj me mesece ni bilo domov, mi je vedno dala nekaj denarja: »Na, pa ne povej materi, sicer ti bo ona dala manj.«

Čez leta smo se spet vračali, pa ne domov, tja skoraj nismo imeli več vstopa, prihajali smo samo v Pavlinino kambro. V njej sta tedaj živeli obe. Mama nepokretna, prizadeta od kapi in teta Pavlina, ki jo je noč in dan negovala. Niti sledu več o kakšnih prepirih. Mama je potrpežljivo prenašala vse bolečine, Pavlina pa si je na vso moč prizadevala, da bi ji jih z dobro nego olajšala.

Nobene ni več, zato tudi doma ni več.

Samo pujske je še, debelušeni, lesen pujske.

In, le pujske ve vse.

Breda Grlj

Preprostost

Cankar-dekadent, genij, mračnjak, veseljak, ženskar, samotar? ... Ali nekaj tega nekaj onega?

Pravzaprav malo vem o njem. Kajti kot vizualna pojava mi je vedno vzbujal odpor. V šoli sem smatrala za kazen božjo, kadar se je učna ura dotikala njegovih del. Bil je tako mračen in depresiven. Črtica o dateljnih, ko je mami zatajil župnikovo nagrado, da se je privoščil nedosegljivo sladko sadje, mi je segla globoko v srce. Še danes si včasih pričaram prizor dečka polnih ust dateljev in lepljivih rok ... dečka v strašni duševni stiski in slabi vesti, ker je utajil materi in privoščil sebi.

Neverjetno, v stari šoli, ko sem obiskovala tretji razred, se spomnim glavnega odmora. Po klančku je prihajala na šolsko dvorišče moja praznično oblečena mati. V očeh je imela smehljaj, eno roko pa je skrivala za hrbtom. Pritekla sem k njej in rekla je: »Katero roko hočeš?« Seveda sem izbrala pravo; in v njej je bil zavitek dateljev.

Prešini me je: koliko je plačala zanje? Tudi mene je obšla slaba vest in neizmerna ljubezen in usmiljenje do nje.

Imela je samo mene. In dala mi je, kar je imela.

Prišel je čas III. Univerze. Večkrat vzamem v roko knjigo kakega slovenskega književnika. Najrajši posežem po Cankarju.

Ko se odločim za branje del tega genialnega človeka, zunaj gotovo dežuje. Tisti drobni, gosti in ledeni dež, kot ga je opisal v eni svojih črtic. (... najlepša podoba mojih sanj je bila Ljubljana ... cit.)

Odprem stran s črtico Skodelica kave.

Tedaj začne pršeti ledeni dež tudi v moji duši. V spomin si priključim mojo modrooko mamo, blago in krotko ženico. Imela je samo mene in jaz sem imela njeno ljubezen. Leta odraščanja naredijo otroke krute. Spomnim se trpljenja, ki sem ji ga velikokrat povzročila. Žal ne vem, če me sliši, ko ji šepetam, »ah, mama, saj veš, bili so takšni časi«.

Prihajam v leta, ko je ona že umirala. Na njenem grobu se pogovarjam z njo. Želim jo še enkrat videti in jo pobožati. Vem, da mi je odpustila prav vse trpljenje, saj je bila vendar MATI.

Ni bilo jutra, da mi ni prinesla kavo k postelji. Tiho jo je odložila in odšla. Včasih sem bila nejevoljna, češ, ne budi me, mama.

Tu se spomnim tudi drugih bližnjih, ki jih je splet okoliščin potegnil v vrtnec, prevelik za eno mlado življenje.

Teh nekaj, malo njih, ki sem jih imela resnično rada, že davno ni več.

Ne znam si razložiti, od kod se je vame prikradla vera v posmrtno življenje. Neomajno verjamem, da jih bom še videla. In vse bo pozabljeno – v nekem drugem času, v drugi dimenziji – in v brezčasju.

N.P.F.

Poletna noč

Poletna noč je.
Zvezde svetijo z neba.
Zunaj sama sedim,
da si malo spočijem,
ohladim in misli uredim.

Nočni glasovi mi misli podijo.
Popeljejo me v razne smeri.
V naravi se vedno nekaj dogaja
tudi v okrilju temne noči.

Včasih se pes na vasi oglašča,
iz gozda ujamem sovji skovik.
V grmovju se sliši stok ptice
kot, da jo strah je današnje noči.

V zvoniku tiho ura bije.
Faranom želi mirno noč.
Jutro se naglo približuje,
šepeče vsem »lahko noč.«

Ko slišim vse te glasove
in si spočijem, telo ohladim,
čeprav samo poslušam –
si misli dobro uredim.

Ana Marija Seles

Premalo so želje

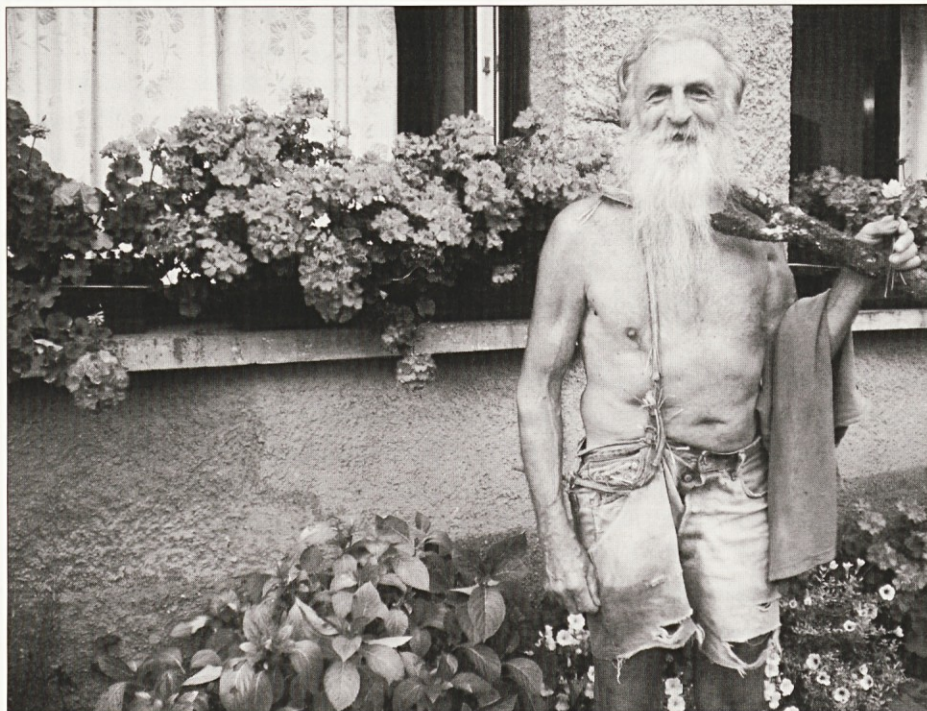
Da kar danes želiš si,
ti tudi jutri bo všeč,
da ne boš razočaran,
ne želi preveč.

Od velikih želja
se nič shraniti ne da.
Če v potep si zaljubljen,
ne boš nikdar doma.

Vrednote niso v sanjarjenju,
vrednote so v nas,
živeti le za želje,
proč vržen je čas.

Stojan Vid Jaksetič

Stanko Jerguletov in jaz sva na Premu doma.

Srečava se na vasi, tudi na kaki poti, travniku, v gozdu, ob vodnjaku, ki ga bo vsak čas pokopalo kamenje obzidave. Vseposvod in vedno z orodjem v roki. Da pokosi zaraščeno, da očisti kanale ob poteh in uravna odvodnjevanje.

Kolikor zmore skrbi, da stare rebri in ravnice ne prekrije rastje. Obrezuje stara drevesa in skrbi, da bi mlade sadike zrasle do rodnosti. Pozna vse vrste sadnega drevja in ve kje je kako drevo, ki ima posebne sadove. Tako mi je nekega novembra podaril vrečko debelih jabolk. Da so Strojbarjeva sorta, je rekel. To pa nekaj velja, če veš kdo je dal cepič dobrega sadeža. On ve vse o pticah in pove nešteto zgodb, ki jim je bil priča.

Ve kaj se godi ob Velki vuodi, kjer je živelj bogatejši in skrivnostnejši. Pozna navade

drugih živali, ki lomastijo po naših krajih. Ko pripoveduje o lepoti in posebnostih brkinskega prostora, se mu svetijo oči.

Nekega septembrskega dne, ko je prišel pod naš latnik, sva se razveselila drug drugega. Kriva je bila njegova prisrčna posebnost, saj se ne more vsakdo tako zeliti z naravo kot se Stanko. Naj bo to šopek ciklam v roki, ali pas iz srebota, ki je tako močan, da je videti kako so njegove podolžne vitice napete, ko jih zavežeš. Bezgova rogovila, polna mahu na njegovi rami, je še povečala lepoto naravnih okraskov.

S Stankotom premoreva tudi čemernost in nama ni do pogovora. Tega dne, ko sva v pogovor zasukala same smešne prigode, je dovolil, da naredim posnetek in ga objavim.

Danica Pardo

Babičini nasveti

Za zdrave in lepe lase:

- Da se lasje ne bodo lomili, jih ne sušite z vročim zrakom (fenom). Najbolje jih je posušiti s frotirko.
- Lasem prija mehka voda, zato jih sem in tja umijte z deževnico ali z vodo iz stopljenega snega.
- Trikrat na mesec lase umijte z jajcem. Uporabite dva rumenjaka in en beljak, zmešajte z vodo in zmes s prsti vtrite v lasišče. Lase sperite, postopek pa ponovite še enkrat.
- Hranljivo oblogo za lase si lahko pripravite sami: zmešajte dva rumenjaka in žličko medu. Oblogo vtrite v lase in jo pustite delovati pol ure.
- Prhljaj odpravite z losjonom iz koprive in brezovih listov. V treh litrih vode kuhajte 60 g koprive in 30 g brezovih listov, in sicer toliko časa, da en liter vode izhlapi. Z mlačnim čajem umijte lase.
- Naravni balzam za lase lahko pripravite iz enake količine vode in razredčenega kisa ali limoninega soka.

Nekaj dni

Navaden dan

Vstali so že, ko se je komaj kaj bolje videlo, kot ko so šli spat. Na pot bo treba, in vsaka minuta je dragocena, je razmišljal, ko je tipaje iskal nahrbtnik in palico, ki si ju je pripravil že prejšnji večer. Na pragu se je še enkrat ozrl po temačni kuhinji, da ne bi česa pozabil. To mu je bila navada, saj danes ni hotel vzeti drugega, kot le palico in nahrbtnik.

»Pa homo z Buogom« je zamomljal sam zase, tako kot ga je učila mati. Če ne pomaga, škodi tudi ne, je razmišljal, ko je zaklepal vrata. Maček se bo že znašel, kokošim je v kokošnjak določil nekaj več hrane, drugih živali pa tako ali tako ni imel.

Resnici na ljubo povejmo, da Martin ni nikoli kaj prida razmišljal. Življenje, kakršnega je živel, ko so mu umrli mati, očeta ni poznal, ostal je nekje za Karpati, je jemal kot samo umevno. Za sproti si je nekaj malega pridelal, kovačija pa mu je nosila ravno toliko, da je shajal. Ej, če bi mu vsi poplačali storjene usluge, bi šlo bolje. Zaznamki dolžnikov v oguljenem zvezku so se nizali, le redko je kakega prečrtal, kar bi pomenilo, da mu je bilo nekaj šoldov vrnjeno.

Za božične praznike se je bil pri njem oglasil kovač s Tominj. Neke opravke da je imel v Podgradu, v župnišču da je bil, župniku je nekaj popravil, pa še spovedal da se je, je razlagal Martinu. Tega to ni niti zanimalo, pristrigel pa je z ušesi, ko mu je stric Urh, tako so mu pravili, začel napletati, kako da le lahko živi čisto sam. Kdo mu pere, kdo kuha, kdo pospravlja. Martinu je bilo malce sitno pri duši, saj je bilo jasno vidno, da vse vprašano nudi le en odgovor: sam in še to tako, tako.

»Prav bi ti prišla ženska!« je pribil Urh.

Martinu je dalo to misliti Urh se je nanagloma poslovil, Martin pa je mlel misel o nekom, pravzaprav o neki, ki bi mu pomagala.

»Jutri grem v Tominje, sigurno ima stric nič u mislih.«

Nedelja je bila, prva maša je končala okrog osme, saj župnik ni bil ravno natančen glede dolžine. Čez dobri dve uri je Martin že srkal slivovc pri stricu Urhu. Kar nekako korajžno je pričel pogovor o svoji samoti, o kateri sta govorila zadnjič pri Martinu in nekoliko v zadregi je želel stričevo pomoč, saj je slutil, da stric nekaj namerava.

Hudomušno se mu je nasmehnil Urh.

»Vse ob svojem času! Saj veš. Počasi se daleč pride.«

Poseben dan

Na zimo se je pripravljalo. Postoriti je bilo potrebno to in ono, pospraviti, kar je dala narava. Martin sam ne bi zmožel, sem ter tja mu je priskočila na pomoč sestra, poročena v Podbeže, pa tudi sosedje so mu ponudili roko. Čudno se mu je zdelo, saj prejšnje čase niso bili tako pripravljeni pomagati mu. A kmalu mu je postalo jasno, zlasti pa po nedolžnih pripombah in vprašanjih:

»Ma če bu ča novega u ti tuoji hiži? Ena žjenska bi se tla. Smo nič a čuli.«

Urh ni znal držati jezika za zobmi. Moral je raznesti novico, da namerava Martina oženiti. Pravzaprav ni bilo potrebno mnogo truda. Le Rozini Posegovi je zaupal: »Pa nikomur ne povej!«

»Jezus i Marija. Poli mjene je kot u zjemlju zekopano!«

Za koliko časa?

Kakorkoli že, stvar je bila že tako javna, da Martinu ni preostalo drugega, kot da obišče strica Urha.

Stvari so se razvijale naglo, da Martin skorajda ni sledil. Stric Urh je vzel vajeti v roke, popeljal Martina v mesto do oštarije, ga posedel v kot in oštirju nekaj prišepnil. Ni trajalo dolgo, ko je k mizi pristopila natakarcica.

»Dvakrat tripe in liter črnega, prinese, Mirka« je naročil Urh. »Martin, ti pa samo glej.«

Ni ga bilo potrebno posebej opozarjati na to. Usta so mu ostala še nekaj časa odprta. Kelnarca Mirka je bila vredna pogleda. Visoka, lepega obraza, širokih bokov in, no, naprej ni mogel misliti.

Kakšnega okusa so bili vampi in koliko vina sta popila, ni razmišljal. Popoldne in vso naslednjo noč mu je misli zapolnila Mirka.

In dnevi potem

Božič in novo leto sta se poslovila, Martin je v tem in času novega leta češče obiskoval mesto. No, to ga ni tako zanimalo, pot ga je vodila ob koncu opravkov v oštarijo, na vampe in k Mirki.

Pred pustom sta se vzela. Urh in sosedje so slavili, Martin pa je živel v oblakih.

Dnevi so se nizali kot jagode na roženkrancu, poletje je spodrinilo pomlad, narava je že opozarjala na prihajajočo jesen, Mirka pa je bila že kar obilna, kaj ne bi bila, saj je bila v posvečenem stanju.

Rahlo je deževalo, tudi hladno je že bilo, saj je svoje barve in hlad ponujal september.

Mrak je že davno padel, v zvoniku je bila deseta ura, ko je na vrata hiše stare Tajčevke na klanecu ropotal Martin.

»Strina, hute pomuoč, Mirku hudo šćiplje po trбуhu.«

Iz mojih spominov

Tajčevka, večša pomoči pri porodih, babica, je vedela, kaj naj bi bilo to.

Drugo jutro je Rozina že raznesla po vasi »najnoviju novicu«, de je Mirka »puno prezguoda« rodila.

Muzali so se sosedje, pobožnice so se križale, nekateri pa so le skomignili z rameni, češ:

»Tudi tuo se zgodi, ča ćemo, buožja vuolja.«

Tajčevka je naslednje dni skrbela za porodnico. Martina da ni. Že nekaj dni da ga ni.

Nekdo da mu je rekel: »Bu pa drugi tuoj!«

»Iskat ga bu treba, kadi u guori, kot su onega Munca, ki su ga našli čez dugo cajta ne drvi, ubišenega.« so modrovali.

Zgodaj zjutraj, drugi dan po omenjenem modrovanju je pred Martinovo hišo nekdo sekal drva.

Kako nanagloma je bilo v bližini nekaj »čisto slučajnih« sosedov. Saj niso nič spraševali, le gledali so.

»Ta bu muoj, pa tudi drugi!« je pribil Martin in sekiro zasekal v tnaló.

Franc Gombač Frane Petrov

Rada se spominjam časov, ko sem svoje delo in življenje v veliki meri posvetila upokojencem in upokojenkam in kot predsednica bistrškega upokojenskega društva prevzela predsedovanje po končanem drugem mandatu pokojnega Ivana Skrta, leta 1988.

V času, ko je društvo vodil Ivan Skrt, je bilo organiziranih veliko izletov in srečanj, zlasti pa je bilo pomembno in odmevno pobratenje s slovenskim društvom upokojencev iz Trsta, leta 1989, ki nam je poklonilo deset stenskih ur, in dve sliki Jožeta Šajna. Vse to smo odstopili Domu starejših občanov Il. Bistrica.

Dotedanje delo in izkušnje v kulturi mi je v veliki meri omagalo pri vodenju upokojenskega društva tako, da sem hitro vzpostavila dobre odnose z upravnim odborom, tajnico Anči Volk in računovodjo Zdravko Batista.

Soglasno smo potrdili program dela, ki je v glavnem slonel na izletništvu in spoznavanju drugih krajev. Vače z vaško situlo in geografskim središčem Slovenije so bile prvi cilj izletnikov. Kmalu je sledil obisk in ogled Osojskega in Vrbskega

jezera na Koroškem z obvezno recitacijo A. Aškerca Mutec osojski. Domov grede še obisk Celovca, Gosposvetskega polja s knežjim kamnom in prestolom nekdanje dežele Karantanije.

Bistriška rojaka Frane in Milka Žele sta naše upokojence povabila na sinovo – Franjevo – barko Burja. Po ogledu in nakupovanju »poceni robe« na miljskem semnju smo se spustili proti morju, se v pristanišču vkrkali na barko in po prisrčnem pozdravljanju odpravili na panoramsko vožnjo ob obali. Vojkina harmonika, okusne ribice in prisrčnost gostiteljev je botrovalo veselju in srečnemu zaključku tega dne.

Prvi izlet v tujino smo organizirali v letu 1990 in z dvema avtobusoma v razmaku enega tedna za sedem dni na Dunaj. Naslednje leto pa nas je pot prav tako z dvema avtobusoma v razmaku enega tedna zanesla v Španijo. Zlasti Španija nam je ostala v spominu tako z izleti v Andoro in Barcelono, kot obiski bližnjih krajev in ne nazadnje bivanje v hotelu Costa Brava Lloret de Mar z večernimi zabavami s plesom flamenco in srednjeveško večerjo.

Naslednje leto nas je pot vodila v Rim, ki smo si ga ogledali, s potrdilom, ki nam ga je priskrbel župnik Berce, pa smo se udeležili maše, ki jo je daroval sam papež.

Evropa je za nas postala manjša, saj smo si že leta 1992 ogledali Pariz z njegovimi znamenitostmi v družbi vodiča in domačina, slikarja Koprive, ki sta nas popeljala celo na Eifelov stolp.

V razmaku dveh tednov leta 1993 smo raziskovali Nizozemsko, Amsterdam, kjer nam je v spominu ostala po krivdi vodičke zamujena večerja na pot in sicer v Stuttgartu. Pa kaj bi to!

Po že ustaljenem principu dveh avtobusov v dveh tednih je bila na vrsti Madžarska. Lepi spomini, pa tudi nekaj »groze«. Dve naši članici sta si sami ogledovali

Budimpešto in pozabili ime hotela. No, vse se je srečno izteklo, vodič Miro se je izkazal.

Zlata Praga nas je vabila in privabila. Vragolije čudežne ure na stolpu bazilike, Zlate uličice in druge zanimivosti so nas očarale in pustile globok vtis.

V tem času smo se odpravili pevci našega pevskega zbora na krožno vožnjo po Istri. Prva postaj je bila v hotelu Delfin v Izoli. Jožica Bubnič, naša pevka je bila z nami, njen mož Jože pa je dopustoval v hotelu. S pesmijo smo ga presenetili, presenečenje pa nam je vrnil in vse »častil« s kavico. Ogled Istre smo zaključili z obiskom Rabca in Moščeniške drage. Da je v obeh krajih zadonela naša pesem, ni potrebno posebej poudarjati.

Sledili so še izlet na Ptuj in ogled ptujskega gradu in mestnih znamenitosti in izlet na Bled, z ogledom mesta in jezera, predvsem pa beline poljan posejanih z narcisami v Rovtah nad Jesenicami. Prekrška ene od izletnic z nabranim cvetjem niso zaznali organi pregona.

Zanimivi so bili izleti v Udine, ki so bili pogojevani z urejanjem dokumentacije za pridobitev italijanskih pokojnin vdov po pokojnih možeh, italijanskih vojakov. Kdor pa s tem ni imel opravkov, si je ogledoval mesto. Na povratku smo si ogledali še obe Gorici. Vožnjo sem izkoristila tako, da sem popotnike seznanjala z literaturo. Šofer je potihem pripomnil, da v vsem šolanju ni slišal toliko o naših literatih, kot na teh vožnjah.

Omeniti pa velja še srečanja iz tega obdobja.

Na srečanju vseh društev upokojencev v Trenti, ki je bilo res veličastno, nam je veselje grenil le pokvarjen avtobus, a dobra volja in pomoč drugih so nam ga vrnili, lepote alpskih vršacev pa dodale svoje.

Omenimo še srečanje upokojencev treh držav, Avstrije, Italije in Slovenije v Ziljski dolini, tradicionalno srečanje upokojencev na Mašunu in Sviščakih, večkratna srečanja tržaških in bistrških upokojencev v Trstu in naši občini, tkanje prijateljskih vezi in spoznavanje krajev in njihove zgodovine.

Za časa mojega predsednikovanja so se začele aktivnosti za izgradnjo doma za starejše na Medenovem hribu. O tem pa je bil objavljen obširen zapis v 16. številki Jesenskih listov.

V čast nam je, da smo tudi člani društva upokojencev sodelovali in pripomogli pri začetku gradnje doma starejših občanov, ki letos slavi 20-letnico obstoja.

Darinka Žbogar

Jutro

Dobro jutro sonce!
Kako lepo se mi smejiš.
Hvala za tvoj pozdrav,
a meni vseeno ni prav.
Rada bi še spala,
vsaj še malo poležala.

Mežikaš in me bodriš
naj se ti pri igri pridružim.
Spomnim se na radosti,
ki bi jih s spanjem zamudila.
Ptički so že budnico odpeli
sončni žarki se že pasejo po trati.
Zdaj res ne smem več spat!

Ana Marija Seles

Žitni klas

Ko dozori žitni klas,
je čas za žetev,
za slovo
od zlatih zaplat.

Ko dozori žitni klas,
je čas za hvaležnost –
modrosti, razsuti in zbrani
v življenju drobnih zrn.

Ko dozori žitni klas,
je čas za veselico,
za ples
z otožnima Zbogom in Zdravo,
z mogočnima Upam in Verjamem
in
skromnima
Prosim in Hvala.

Danica Kirn

Kašelj

Navsezgodaj me je nagnal iz hiše. Ni prenesel mojega kašlja. Ta je stresal moje otroško telo tako močno, da včasih nisem mogla zajeti sape. Zunaj pa je brilo. Moja jopica je bila na burji kot rešeto, tudi copati so se že vdali snegu in mrazu. V zimskem direndaju je bil moj kašelj kot prošnja, naj ga kdo sliši, naj ga kdo umiri.

Ko so mi prsti rok in nog odreveneli od mraza, sem vstopila v kuhinjo. Sedel je pri mizi. Roki je držal sklenjeni k molitvi, glavo sklonjeno, da se je s čelom dotikal konice prstov. Takšna zaverovanost v molitev ni bila v njegovi navadi. Po prstih sem šla k oknu, se s hrbtom naslonila na okensko polico in zadrževala kašelj. Iz mojega grla pa nič drugega kot kašelj. Ošvrknil me je z neprijaznim pogledom in se spet sklonil. Mož je kdaj pa kdaj pokrčil prste, jih spet poravnal »v čast buhci«, kot so nas učili starejši, ter jih naslonil na usta. Sledila sem vsakemu gibu njegovih rok in prstov s črno obrobljenimi nohti. Palca sta bila grozljiva. Nohta sta bila daljša, kot na ostalih prstih. Vedela sem, da si jih pušča rasti. V moje naprezanje, da bi umirila kašelj, se je zarezal ukaz: »Ven!« Pazljivo sem šla mimo njega. Dlani ni razklenil, prsti s konicami črnih nohtov so bili pripravljene k molitvi.

Zunaj zimsko neurje ni ponehalo. Zavlekla sem se v kot drvarnice in čeprav je bila narejena iz lesenih redko zabitih desk, da so se v njej lovila sneg in burja, je bila varnejša. Počepnila sem in se stisnila v klopčič. Kašelj me je spet in spet pognal pokonci in mi ni pustil dihati. Kot refren temu dopoldnevu so v misli prilomastila tesnoba in strah zadnje noči. Siromašni otroci nismo imeli mirnih noči, saj smo ležišče delili z odraslimi. Bali smo se dneva, ker ni bilo kaj jesti, ker se nismo imeli kje ogreti. Na skupni postelji so nam odmerili prostorček v vznožju postelje ali ob steni, kjer se nisi mogel obrniti, kaj šele, da bi ponoči kašljal ali imel kake druge otroške težave. Siromaštvo je otroke poniževalo in strašilo vse ure dneva in noči. Tisto zimsko noč je do mene segla roka

z velikim palcem in še daljšim črnim nohtom. Vsake toliko me je ušcipnil kjer koli je dosegel in kričal naj neham kašljati. Zjutraj so bile po meni rdeče in boleče sledi, vmes je bilo tudi nekaj krvavih prask.

V kotu drvarnice, kjer sta se tisti dopoldan lovila sneg in burja, je bilo toplo. Kašelj je skozi reže desk plaval kdo ve kam.

Danica Pardo

Vsakdanje "čebnrnanje"

Moj Jožko je pametna glavica. Ko sem prinesla z vrta rdečo peso, se je ponudil, da jo opere. »Seveda, prosim!« sem pohitela z odgovorom, da ne bi pozabil svoje ponudbe.

Resno se je prijel opravila. V posodo je natočil vodo in vanjo pomočil debele glavice. Potem je bilo nekaj časa vse tiho.

Pa je spet šumela voda in spet je bilo vse tiho. In spet in spet je šumela s premočnim curkom in vse je trajalo predolgo.

»Je pesa že oprana?« sem zakričala v njegovi smeri, da bi preglasila šumečo vodo.

»Opral sem jo šele v peti vodi!« je bilo slišati z njegove strani. »Še kolikokrat jo moram?«

Nič hudega, če je pranju pese namenil toliko vode kot solati, sem si mislila. Ko sem glavice drugo za drugo podržala v dlani, sem občudovala njihovo čisto kožico. Svetila se je in repke je tudi odtrgal, ker se mu je zdelo, da kvarijo lepoto rdeče pese. »Spet sem izgubil žličko! Ta trenutek sem jo imel v roki!« je glasno objavil. Iskal je po vseh površinah kuhinje. »Ta trenutek sem jo imel v roki!« Prišla sem na pomoč. Majhne aluminijske žličke, kdo ve koliko stare, ni bilo nikjer. On pa je kar naprej in naprej tarnal, da jo je imel ta trenutek v roki. Iskanje sva razširila tudi na druge prostore. Nikjer je ni bilo. Aluminijska

žlička, kakršne ne vidiš več v nobenem gospodinjstvu, se je dobro skrila. Dovolj ji je bilo vonja po kavi, potapljanja v vrelo vodo in strahu, da bi njeno delo prevzela modernejša žlička.

Pripeljal je na dvorišče in skozi kuhinjska vrata pomolil embalažo z jajci.

»Kot si naročila, sem kupil jajca! Zelo, zelo dobra!«

»Kako veš, da so dobra?«

»Šele čez trindvajset dni jim poteče rok uporabe.«

»Zaradi tega še ne več, če so dobra!«

»Dobra so, najboljša!«

»Zakaj?«

»Na embalaži piše Omega, kakor na avtomobilskih gumah. Zanje vem, da so najboljše gume za poletje in zimo.«

Ko je odhajal, se je ob vratih postavil tako, kakor bi hotel nekaj povedati ali deklamirati. Zravnano, s spuščenicami rokama ob telesu, z napetimi vratnimi mišicami. Uporabil je vso moč, da je že malo upognjen hrbet poravnal z vratnim okvirjem. Čakala sem kaj bo rekel. Spila sem preostanek kave, ki je ostal v skodelici. Kazalo je, da hrbet le ni dobro poravnal z vratnim okvirjem in je z nekaj gibi popravljal telo. čakala sem kaj bo povedal. čutila sem, da bo zdaj pravi trenutek, da pove nekaj posebnega preden gre na pot. Trenutek se je razvlekel, v meni pa je mlelo kaj bo povedal.

On pa je nogi razširil, da je imel boljšo oporo, nekajkrat s hrbtom podrsal ob vratni okvir in od ugodja mrmrav in še glasneje olajšano vzdihnil.

Filma je bilo konec.

Danica Pardo

Čudna darila

POGLED v vseh sinjih
in drugih odtenkih,
šaljiv, iskriv,
otožen, zaljubljen ...,
V vseh dolžinah:
zvezdni utrinek, počitek duše,
cvetoč travnik srca,
neskončno morje ...

BESEDA z zvoki,
mehka in nežna,
pojoča, vriskajoča.
S pomenom ali brez:
napoj poguma, čarobna melodija,
uspavanka nemiru,
budnica za vsakdan ...

DOTIK prsta na nosu,
dlani na licu, na rami,
roka okoli pasu, objem.
Različno močan:
požirek zdravja, mehka blazina,
razkošna postelja,
sanje o sreči ...

Danica Kirn

Misli modrecev

Beseda je žebelj, na katerega obesimo
misel. *H. W. Beecher*

Beseda je bila dana človeku, da skrije misel.
Malagrida

Misli hranijo besede, a besede oblačijo
misli. *Orientalški pregovor*

Ko govoriš, morajo biti tvoje besede boljše
od molka. *Arabski pregovor*

Lepa beseda nikomur ne preseda.
Domača modrost

Častne besede malo stanejo. *Herder*

Resnične besede niso nikoli prijetne,
prijetne besede niso nikoli resnične.
L. N. Tolstoj

Dobra beseda ne zatemni slabega dejanja,
dobro delo se ne zatre z obrekljivo besedo.
Demokrit

Vedno znova iščemo pogovore z našimi
bližnjimi, kajti pogovor je edini most med
ljudmi. *Camus*

Kar misliš reči, reci jutri.
Japonski pregovor

Pomisli, preden kaj rečeš; tudi beseda
človeka ubije. *Ljudska modrost*

Rajši srce brez besed, kot pa besede brez
srca. *Kongo*

Ni rešitve v obilici besedi.
Stari Slovan

Besede brez veze, ki jih naniza slučaj, se
izpremene v očeh človeka, ki ima domišljijo
in kaj ognja v srcu, v dokaze neizpodbitne
resnice. *Schiller*

Beseda, ki jo zadržiš v sebi, je tvoj suženj,
beseda, ki ti uide, je tvoj gospodar.
Arabski pregovor

Često sem obžaloval, kar sem govoril, toda
nikoli, kar sem molčal. *Ksenokrat*

Besede, ki jih nismo izrekli, so cvetovi
molka. *Japonski pregovor*

Da bi držali besedo, je najbolje, da je nikoli
ne dajemo. *Napoleon*

Vsi ljudje so si podobni v besedah, samo po
delih se razlikujejo. *Moliere*

Dejanja govore glasneje kot besede.
Flandrski izrek

Ali si predstavljate tišino, ki bi nastala,
če bi ljudje govorili samo tisto, kar vedo?
Karel Čapek

So ljudje, ki spregovore minuto prej, preden
pomislijo. *La Bruyere*

Zabloda, neumnost in laž ne izhajajo iz
misli, temveč iz besed.
Karel Čapek

Ne verjemite besedam, ne svojim, ne tujim;
verjemite samo svojim in tujim delom.
L. N. Tolstoj

Zbral: D. Grlj

Brez besed

Sreča me je zapustila,
se bolezen v telo vselila.
Poiskala sem pomoč
med strokovnimi ljudmi,
ki so zdravje mi vrnili.

Vesela sem domov prišla
tu pa lep sprejem doživela.
Ena od naših deklet
mi je šopek cvetja poklonila,
a druga me s poljubi obdarila.

Cvetje, nasmeh, objem, iskren pogled!
Vse besede so odveč ...
To so trenutki vrtoglave sreče,
ki vsakdo jih želi,
a jih marsikdo ne dobi.

Za take pozornosti je vredno živeti.
Hvala vama, naši zlati dekleti!

Ana Marija Seles

Nemi klici

Prav na tiho se je
k nam zima naselila.
čez noč na okna
ledene rože posadila.

Zdaj zrem v zaprte duri.
čakam, da jih boš odprla.
Zaman se oziram, iščem te.
Prosim, pridi in odpri mi že.

V življenju sva stkali pristrčne vezi,
zato slovo še bolj boli.
Solze po licih tiho polzijo,
nemi klici te ne zbudijo.

Odšla si brez slovesa.
Zamrl je tvoj glas, nasmeh ...
Ostala je le bolečina –
ledene rože in čas spomina.

Ana Marija Seles

Molitev

Na železniškem tiru
razpolovljeno deško telo.
Katero molitev naj molim.

Ko me srečajo motne oči
razgaljene deklice,
katero molitev naj molim.
Ko začutim žalost pretepenega otroka,
katera molitev je prava.
Ko objemam nemočnega sina,
molitev, nobena ni prava.

Danica Pardo

Vse

Na gladini samote,
pesem zate.
Tja čez polja,
gmajne,
misel nate.

Kot bom vedela
in znala,
zaobljuba sveta –
dokler tu sem,
do koder sežem,
ljubi,
vse je zate!

Danica Pardo

Med množico

Med množico otrok sem te našla.
V očeh si imel luč,
ki jo žalost prižiga.
Med množico otrok
sva se srečala s pogledom.
Tokrat sem začutila,
da žalost mojega sina
živi tudi v drugih.

Danica Pardo

Po koščkih

Zakaj in kdaj
življenjski potresi začnejo?
Ko prideš na svet,
ti tega ne povejo.

Na prvi rojstni dan
je še v mraku tvoj svet.
Gorja še ne vidiš,
le začel si živeti.

Življenje daniti
se po koščkih začne,
samo en dan
ti še oči ne odpre.

V tvoji reki življenja
počasi zvedel boš vse:
po kaj si prišel
in zakaj kaj začne.

Stojan Vid Jaksetič

Čas se utrne

Ko nekaj odhaja
in veš, da se ne vrne,
žalosten pomisliš:
tudi čas se utrne.

Ko nekaj odhaja,
ki je tvoje bilo,
tiho, tiho si rečeš:
biti mora tako.

Želja, da čas bi ustavil
je samo za sanje.
Vsak čas življenja
le enkrat se žanje.

Stojan Vid Jaksetič

Tječe, tječe bistra voda

Gre za pesem, ki jo imajo nekateri kar za bistriško himno. Marsikateremu domačinu pesem ni ravno v ponos, saj stari nekdanji Bistričani zagotovo niso vse, kar so zaslužili v mlinih in žagah, zapravili za veseljačenje. Ljudje iz drugih krajev pa se tej pesmi muzajo in nasmihajo.

Kako naj bi ta pesem pravzaprav nastala? Nekateri razlagajo, naj bi pesem "zložil" slovenski pesnik, skladatelj in politik Miroslav Vilhar. Dvomimo, da bi se tega dela lotil avtor prelepih pesmi kot so Po jezeru, Lipa zelenela je, Zagorski zvonovi in druge, ki so zaradi priljubljenosti tudi ponarodele. Res pa je, da so to pesem Bistričani že nekdanj prepevali. Besedilo pesmi je bilo drugačno kot ga poznamo danes. Pesem niso nikoli peli na koncertu ampak le po končanem resnem nastopu ali koncertu, ko so v gostilni na znano melodijo zabavljali nad nekaterimi znanimi Bistričani. Le prva kitica se je ujemala z današnjo. Druge kitice so si kar sproti izmišljali. Besedilo je v bistriškem narečju takole:

*Tječe, tječe bistra voda,
bistra voda Bistrica.*

*Po nji se šče star Dermulja
z ano staro letirncu.*

*Tunče Zlabinov se u strahu skriva
se za fraščje njihovo.*

*Netu pa pride stara Dora
rejšt dušo frdamano.*

*Jaz ga gljdam in uprašam,
kaj mi za povedat 'ma.*

*Ta star Dekleva
na vrbo spleza*

ino kliče na pomoč.

*Tunče Zlabinov se za fraščje skriva
in odgovora ne da.*

S tem besedilom je v petdesetih letih prejšnjega stoletja Julijan Gržina, eden najboljših tenoristov takratnega moškega pevskega zbora v Ilirski Bistrici, zapel to pesem veseli družini, v kateri so bili profesor Sergij Šlenc, Rudi Dujmovič, dirigent Anton Nanut (pozneje je postal bistriški zet) in skladatelj Alojz Srebotnjak. Slednji si je melodijo in besedilo zapisal in kmalu zatem je napisal skladbo za moški

Moški zbor

Priredba : Dimitrij Grlj

Tje - če, tje - če, bi - stra vo - da, bi - stra vo - da Bi - str -
Po nji pa me - lje i - nu ža - ga I - ve, Hlist in pa Me -
Na - še pi - le, ve - dno čiči - le nam de - nar - ce pre - skr -
Vse kar za slu - žmo, vse za - ru - žmo, vse, za vin - ce da - je -
Mi - smo čvr - sti, vsi po vr - sti, mi pi - lar - ji bis - tr -

ca o j Bi - str - ca. Tje - če, tje - če, bi - stra
hlin in pa Me - hlin. Po nji pa me - lje i - nu
be o j pre - skr - be. Na - še pi - le, ve - dno
mo o j da - je - mo. Vse kar za - ru - žmo vse za -
ški o j bi - str - ši. Mi smo čvr - sti vsi po

Tje - če tje - če
Po nji pa me - lje,
Vse kar za - slu - žmo
Mi smo čvr - sti

vo - da, bi - stra vo - da Bi - str - ca. Tje - če ca.
hlin in pa Me - hlin. Hlist in pa Me - hlin. Po lin.
čiči - le nam de - nar - ce pre - skr - be. Na - še be.
ru - žmo, vse za vin - ce da - je - mo. Vse mo.
vr - sti mi pi - lar - ji bi - str - ši. Mi smo škī.

zbor in jo podaril Akademskemu pevskeemu zboru Vinko Vodopivec, ki ga je vodil Anton Nanut, Rudi Dujmovič pa je bil predsednik zbora. Leta 1961 je skladbo natisnil in izdal Prosvetni servis v Ljubljani. Bistriški pevci so osvojili Srebotnjakovo priredbo, a so si kmalu omislili drugo (današnje) besedilo. To pa je:

*Tječe, tječe bistra voda,
bistra voda Bistrica.*

Po nji pa melje inu žaga

Ive, Hlist in pa Mehlin.

Naše pile, vedno čile

nam denarce preskrbe.

Vse kar zasluž' mo, vse zaruž' mo,

vse za vince dajemo.

Mi smo čvrsti, vsi po vrsti,

mi pilarji bistr'ski.

Pesem so prirejale tudi druge glasbene skupine in ansambli. Omenimo Brate Boštjančič, Ansambel Feniks, Ansambel Malibu, pevsko skupino Vasovalec iz Rečice in ansambel Nostalgija. Priloženi notni zapis je priredba za ljudsko petje avtorja Dimitrija Grlja.

Kotiček za križankarje Nagradna križanka

Tokrat objavljamo skandinavsko nagradno križanko.

Na označenih poljih v nagradni križanki boste dobili geslo iz dveh besed.

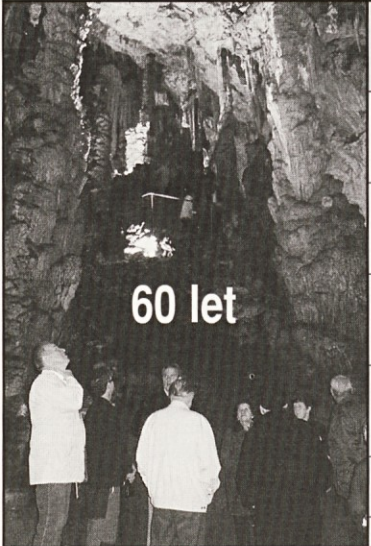
Sponsorja tokratne križanke sta:

- Gostišče Grill Danilo
- Stojan Frank

Izžrebali bomo dva reševalca križanke, ki bosta prejela nagradi: večerjo za dve osebi ali CD zgoščenko Ilirska Bistrica v slikah

Rešitev napišite na priloženi kupon in jo do 1. februarja 2011 pošljite na naslov:

Društvo upokojencev
Bazoviška cesta 28
6250 Ilirska Bistrica

	JESENSKI LISTI	BALET HAČATURJANA	IGRALEC DE NIRO	SOGLASNIKA V SAHU	PRVA ŽENA	IT. PEVKA (GIANNA)	FR. IGRALEC DELON	DEBELEJŠI DROG
	UJEDA			4			7	
	DOKAZ ZAHVALE				18			
	ZAČETEK ABECEDE				KOFI SVATBA			
	DEL LETALA					SUKANEC POTROŠNJA		
	GROZDNI OLUP PO STISKANJU Ž. VOKAL				10			
	ANG. IGRALKA (DAWN)	SLOV. ZGODOVINARKA (ANDREJA)	ZAVETNIK PODLOŽNIK V ATENAH				VULK. OTOČJE SEV. OD JAPONSKE	NASLOV TURŠKIH VLADARJEV
MALI AVTO					AFRIŠKA ANTILOPA AMER. IGRALEC (MARTIN)			
ALSKA SMUČARKA (ANA)	1			6	VRSTA SODOBNEGA PLESA SIDRO, KOTVA		ENAKA VOKALA ENAJSTI DEL	3 8
SLOVENSKA PEVKA							14	
ŽIDOVSKI PISATELJ (ŠALOM)			DALMATINSKO ŽEN. IME PONOVI TE PREDSTAVE			SOKRATOV TOŽNIK RUDNIK V BOSNI		
ŽUPAN POD FRANČ. OKUPACIJO			2	NOGOMETNI TRENER (MATJAŽ) TIŠINA	17		ODDELEK RIMSKE LEGIJE	
GORSKA RASTLINA						ŽENSKI PRINCIP KIT. FILOZOF VAŽIČ		
SESTAVIL: DIMITRIJ GR LJ	RUMENA ILOVICA	PIVO (ŽARG.) NAČRT	9		SLOV. AGRONOM (MILOŠ) NEMŠKI VIOLINIST - SIEGFRIED	11		ŠPANSKI KOLESAR (FLORES) OBVODNA PTICA
IZPUŠČAJ NA SLUZNICI	12				ČREDNIK			
GRŠKA MODRICA ZGODOVINE					OBDBJE STARIH GRKOV 2. IN 4. SAMOGLASNIK			
RAZSELJEN ČLOVEK						13		16
RAZTELEŠEVALEC		15		5		URNA		

Geslo

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Smeškov kotichek

Ločevanje

Cigo in ciganka se ločujeta. Ko sodnik proglasi zakon za ločen, ga cigo vpraša: "Ampak, gospod sodnik, še vedno pa ostaneva brat in sestra, ali ne?"

Po pregledu

Ginekolog po pregledu:

"Gospa, stvar je kar resna, tri mesece z možem ne smete imeti spolnih odnosov. Bo šlo?"

"Ni problema, saj imam ljubimca."

Čokolada

Gorenjec se je oženil in da bi razveselil soprogo, kupi veliko čokolado. Zvečer jo pazljivo odvij, odlomi kocko in jo da ženi, ostalo pa lepo zavije in pravi:

"Tako, to bova pa dala otrokom."

"Ampak dragi, saj nimava otrok!"

"Jih bova že še imela ..."

Demokracija

"Ati, kaj je to demokracija?"

"To je sistem, v katerem dve budali preglasujeta enega pametnega."

Izguba na volitvah

Zakaj je opozicija v črni Gori izgubila na volitvah?

Ker je vsem obljubila zaposlitev!

Bele rokavice

Zakaj črnci ko je črna čokolado nosi bele rokavice?

Da si ne odgrizne roke!

Podnapisi

Zakaj policisti hodijo gledat filme v matinejo? Ker otroci glasno berejo podnapise.

Predvidene aktivnosti Društva upokojencev Ilirska Bistrica v letu 2012

Srečanja

- kopanje in družabni večer v hotelu Delfin v Izoli v **februarju**,

- občni zbor društva v **marcu**,

- **prvomajsko** srečanje na Kozleku,

- piknik na Mašunu v **juliju**,

- martinovanje z izletom v **novembru**,

- prednovoletno srečanje v **decembru**.

- srečanje upokojencev Primorske in upokojencev Slovenije – predvidoma **september**.

Izleti

Maj – enodnevni izlet Avstrija, Gosposvetsko polje.

Julij – Kozjansko, Posotelje in Hrvaško Zagorje »Le vkup, le vkup, uboga gmajna ...«

Avgust – po Gorenjski, z ladjo po Bohinjskem jezeru

Komisija za pripravo izletov in srečanj v letu 2012 bo podroben program pripravila in ga predstavila na razširjeni seji UO in NO, kateri bodo prisostvovali tudi poverjeniki in prostovoljci, konec decembra tega leta.

Tako pripravljen in sprejet program bo prejel vsak član društva ob plačilu članarine. Z vabili na izlete in srečanja pa vas o njih bomo podrobno obveščali.

Dobrodošli bodo vaši predlogi, saj želimo, da bo naše druženje tudi v naslednjem letu prijetno.

Na izletu

»Kdor gre na Dunaj ...«
V toplem juniju smo si ogledali
zanimivosti avstrijske prestolnice.

Izdajo pričujoče številke
Jesenskih listov so podprli:

Gostišče s prenočišči Danilo
Ilirska Bistrica

Frank Stojan

Plama-pur d.d.
Podgrad

Društvo upokojencev
Ilirska Bistrica

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

Občina Ilirska Bistrica

Uredniški odbor

Dimitrij Grlj
Franc Gombač
Ivko Spetič
Danica Pardo
Vojko Čeligoj

Oblikovanje
Edo Seles
Tisk
Lotos Postojna, november 2011

Domoznanski oddelek

tp 07
JESENSKI LISTI
2011

070 48-057 75(497.12 Ilirska Bistrica)

2001856, 18

COBISS ©